

Rapport

Ældres frivillige arbejde

Udviklingen over tid

Anna Amilon, Torben Fridberg & Malene Rode Larsen

Ældres frivillige arbejde – Udviklingen over tid

© VIVE og forfatterne, 2019

e-ISBN: 978-87-7119-577-4

Projekt: 100679

VIVE – Viden til Velfærd

Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

Herluf Trolles Gade 11, 1052 København K

www.vive.dk

VIVEs publikationer kan frit citeres med tydelig kildeangivelse.

Forord

I løbet af de sidste tyve år er levetiden steget markant, samtidig med at flere borgere har et godt helbred langt op i 70'erne. Det betyder, at mange ældre borgere efterspørger en mere aktiv tilværelse. En måde for ældre borgere at være aktive på er ved at udføre frivilligt arbejde. For borgere, der har forladt arbejdsmarkedet, har frivilligt arbejde stort positivt potentiale – for eksempel kan frivilligt arbejde bidrage til at give struktur i hverdagen og til etableringen af nye sociale kontakter.

Det tidligere Socialforskningsinstituttet/SFI (nu VIVE) har indsamlet information på ældreområdet siden 1962, og ældre er fortsat et kerneområde i VIVEs forskning. Ældredatabasen blev grundlagt i 1997 af det daværende Socialforskningsinstituttet sammen med en række samarbejdspartnere og er blevet indsamlet hvert femte år siden, det vil sige i 1997, 2002, 2007, 2012 og 2017.

Denne rapport belyser omfanget og udviklingen inden for frivilligt arbejde blandt den ældre del af den danske befolkning (52-87-årige) på baggrund af Ældredatabasens 1., 4. og 5. bølge, indsamlet i henholdsvis 1997, 2012 og 2017. Disse bølger indeholder alle spørgsmål om frivilligt arbejde, som gør det muligt at beskrive udviklingen mellem de tre år.

Rapporten er skrevet af seniorforsker Anna Amilon, seniorforsker Torben Fridberg og analytiker Malene Rode Larsen og er udarbejdet som en del af projektet MATURE – Meeting the challenges in population ageing through innovation and cultural adaptation of welfare society, som er finansieret af Innovationsfonden.

Lisbeth Pedersen

Forsknings- og analysechef for VIVE Arbejde og Ældre

2019

Indhold

Sammenfatning	5
1 Indledning.....	9
2 Data og metode.....	10
2.1 Data.....	10
2.2 Metode	11
3 Definition og måling af ældres frivillige arbejde.....	16
4 Udviklingen i andel frivillige ældre 1997-2017.....	18
5 Frivilligområder.....	27
6 Intensiteten af det frivillige arbejde	35
7 Opsamling og konklusion.....	44
Litteratur	46
Bilag 1 Fordeling af respondenter.....	48

Sammenfatning

I løbet af de sidste tyve år er levetiden steget markant, samtidig med at flere borgere har et godt helbred langt op i 70'erne. Denne udvikling kan potentielt have haft positiv betydning for det frivillige arbejde blandt den ældre del af befolkningen. Denne rapport belyser derfor omfanget af, og udviklingen i, frivilligt arbejde blandt 52-87-årige i perioden fra 1997 til 2017.

Frivilligt arbejde er et område, som til stadighed tiltrækker sig stor interesse både fra politisk side og fra ældreorganisationerne. I regeringens *Strategi for et stærkere civilsamfund* (Børne- og Socialministeriet, 2017) betones værdien af det frivillige arbejde som sammenhængsskabende for det danske samfund. Derudover lægger strategien vægt på, at personer, som ikke er en del af det arbejdende fællesskab, skal gives mulighed for at bidrage med de ressourcer, de har, ved at være en del af den frivillige indsats (ibid). Også på EU-niveau lægger man vægt på det frivillige arbejdes positive indflydelse, og det bliver især fremhævet, at frivilligt arbejde ofte bidrager til bedre trivsel blandt ældre borgere (Ehlers m.fl., 2011). Derudover har ældreorganisationer som fx Ældre Sagen også stort fokus på det frivillige arbejde, fordi man mener, at det frivillige arbejde kommer både "ydere" og "nydere" til gavn (Ældre Sagen, 2017).

I denne rapport undersøger vi omfang og intensitet i det frivillige arbejde blandt ældre i Danmark. Vi ser på, hvor store andele blandt de ældre der arbejder frivilligt, hvor mange timer de bruger på frivilligt arbejde, samt om disse andele og timer har ændret sig over tid. Vi undersøger også, inden for hvilke områder de ældre udfører frivilligt arbejde. Datagrundlaget er Ældredatabasens 1., 4. og 5. bølge, der blev indsamlet i henholdsvis 1997, 2012 og 2017 blandt borgere, der er 52 år eller ældre. Disse bølger indeholder alle spørgsmål om frivilligt arbejde, som gør det muligt at beskrive udviklingen mellem de tre år. I dette kapitel sammenfatter vi rapportens hovedresultater.

Stor stigning i andelen af frivillige blandt 67-77-årige

Blandt de yngste ældre, de 52-årige, er andelen, der har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år, blevet mindre mellem 1997 og henholdsvis 2012 og 2017. Blandt de 52-årige gælder således, at andelen var statistisk signifikant større i 1997 (37 %) sammenlignet med 2012 og 2017 (begge 33 %).

Der er stort set ingen forskel over tid for de 57-62-årige. Knap en tredjedel havde udført frivilligt arbejde inden for det seneste år i både 1997, 2012 og 2017.

Det ser imidlertid markant anderledes ud for de 67-77-årige, for hvem der ses en statistisk signifikant stigning i andelen, der har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år, mellem 1997 og 2012 og igen mellem 2012 og 2017. 28 % af de 67-årige havde udført frivilligt arbejde inden for det seneste år i 1997, mens andelen var 35 % i 2012 og 39 % i 2017. Stort set samme billede tegner sig for de 72-årige. Blandt de 77-årige var andelen næsten dobbelt så stor (og statistisk signifikant større) i 2012 og 2017 (henholdsvis 31 og 30 %) sammenlignet med 1997, hvor andelen blot var 17 %.

Der ses også en stigning i andelen for de ældste ældre, de 82- og 87-årige, mellem 2012 (henholdsvis 15 og 12 %) og 2017 (henholdsvis 25 og 17 %). Det er dog kun stigningen blandt de 82-årige, der er statistisk signifikant, hvilket kan skyldes et meget begrænset datagrundlag for de 87-årige.

Disse ændringer betyder, at billedet af de ældre årganges frivillighed i et tværsnitperspektiv har ændret sig markant fra 1997 til 2012 og 2017. I 1997 faldt andelen, der har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år kontinuerligt med stigende alder: fra 37 % blandt de 52-årige over fx 28 % blandt de 67-årige til 17 % blandt de 77-årige. Dette mønster har imidlertid ændret sig. Vi finder

således for 2012 og 2017, at andelen, der har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år, stiger forholdsvis kraftigt fra før til efter pensionsalderen. Andelen er således i både 2012 og 2017 noget større blandt de 67-72-årige (henholdsvis 35 og 39 % i både 2012 og 2017) end blandt de 52-62-årige (henholdsvis mellem 31-33 og 30-33 % i 2012 og 2017). Dette mønster kan tænkes at være en følge af, at der i dag er mere tid og overskud til frivilligt arbejde (og at helbredet samtidig tillader det), når man er nået ind i pensionsalderen i forhold til, når man endnu befinder sig i den arbejdsdygtige alder, hvor mange stadig har arbejdsrelaterede forpligtelser.

Andelen, der har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år, falder imidlertid efter 72-årsalderen i både 2012 og 2017, så den for de 77-årige er på samme niveau som for de 52-62-årige. Der ses et yderligere fald i andelen mellem de 77- og 82-årige og mellem de 82- og 87-årige, således at de ældste ældre sjældnere end de yngste ældre har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år. Det må formodes i høj grad at være en naturlig følge af aldersbetingede ændringer i den generelle livssituation, herunder helbredsmæssige forandringer.

Dette mønster på tværs af aldersgrupper er særligt udtalt blandt kvinder. Stigningen i andelen, der har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år, fra før til efter pensionsalderen er således mere udtalt blandt kvinder end mænd i både 2012 og 2017, mens faldet på den anden side af 72-årsalderen (for kvinder allerede efter 67-årsalderen) er markant for både kvinder og mænd.

Ressourcestærke ældre er frivillige

Generelt er andelen, der har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år lidt højere blandt mænd end kvinder i alle tre undersøgelsesår. Herudover viser analyserne, at det isoleret set højner sandsynligheden for at have udført frivilligt arbejde inden for det seneste år at have en videregående uddannelse, at have et selv vurderet helbred, som er bedre end de flestes, og at have hjulpet egne børn og (sviger)forældre med en eller flere dagligdagsaktiviteter inden for den seneste måned. Omvendt reduceres sandsynligheden for at have udført frivilligt arbejde isoleret set af at have et nogenlunde eller dårligt selv vurderet helbred og af at være blevet diagnosticeret med en psykisk lidelse i forbindelse med kontakt med psykiatrien. Disse resultater indikerer, at det primært er de mere ressourcestærke ældre, der udfører frivilligt arbejde.

Det sociale område vokser mest

Oplysninger om, på hvilke områder det frivillige arbejde er udført, indgår kun i Ældredatabasens 4. og 5. bølge, det vil sige i 2012 og 2017.

For frivilligområdet "Sociale forhold og sundhed" fremgår det, at der for langt de fleste kombinationer af alder og køn ser ud til at være en fremgang mellem 2012 og 2017 i andelen, der har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år. Fremgangen er særligt udtalt, og statistisk signifikant, for de 67-årige kvinder (fra 4 % i 2012 til 12 % i 2017) samt for de 82-87-årige kvinder og mænd (fra henholdsvis 3 og 4 % i 2012 til henholdsvis 9 og 8 % i 2017). Andelen, der har udført frivilligt arbejde inden for dette område toppe for de 72- og 77-årige i både 2012 og 2017 (blandt kvinder dog også de 67-årige i 2017). Endvidere viser det sig for de fleste aldre i 2017, at kvinder oftere har udført frivilligt arbejde inden for dette område end mænd, og at dette i mindre grad var tilfældet i 2012.

Også på det store frivilligområde "Idræt og fritid" viser det sig, at der for de fleste kombinationer af alder og køn ser ud til at være en fremgang mellem 2012 og 2017 i andelen af ældre, der har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år. Stigningen mellem 2012 og 2017 er statistisk signifikant for de 67-årige kvinder samt for de 72-årige og 82-87-årige mænd. Andelen, der har været aktive inden for dette frivillighedsområde inden for det seneste år, er særligt høj blandt de 62-72-årige. Dette

gælder både kvinder og mænd i både 2012 og 2017. Det fremgår dog også, at det for alle aldre i både 2012 og 2017 gælder, at mænd oftere har arbejdet frivilligt inden for området end kvinder.

Flere af respondenterne har udført frivilligt arbejde inden for området "Kultur og religion". Som det er tilfældet med frivilligområderne "Sociale forhold og sundhed" og "Idræt og fritid", ser der for de fleste kombinationer af alder og køn ud til at være en fremgang mellem 2012 og 2017 i andelen, der har udført frivilligt arbejde inden for området. Det er imidlertid kun for de 67-årige kvinder, at fremgangen viser sig at være statistisk signifikant (fra 6 % i 2012 til 11 % i 2017).

Andre frivilligområder har ikke ændret sig eller er mindsket

Det er noget mindre andele af de ældre, der har udført frivilligt arbejde inden for området "Uddannelse, erhverv og rådgivning" inden for det seneste år, og andelen har været ganske stabil mellem 2012 og 2017. Der er således ingen statistisk signifikante forskelle mellem andelen, der har udført frivilligt arbejde inden for "Uddannelse, erhverv og rådgivning" inden for det seneste år mellem 2012 og 2017 på tværs af alle kombinationer af alder og køn.

For området "Bolig og lokalsamfund" finder vi ingen nævneværdige (eller statistisk signifikante) forskelle mellem 2012 og 2017 på tværs af samtlige kombinationer af alder og køn. Andelen, der har været aktive inden for dette frivillighedsområde inden for det seneste år, tenderer mod at være en anelse større blandt de 62-72-årige i både 2012 og 2017. Dette gælder dog særligt blandt mænd. Mænd er desuden oftere aktive inden for dette frivillighedsområde end kvinder.

"Miljø, politik og internationale aktiviteter" udgør det andet frivilligområde, hvor kvinder andelsmæssigt er i flertal. Dette gjaldt dog i større udstrækning i 2012 end i 2017. Andelen af frivillige inden for området det seneste år har været ret stabil mellem 2012 og 2017. Kun for de 67-årige mænd er andelen steget mellem 2012 og 2017.

Andelen af respondenter, der har oplyst at have været aktive inden for andre frivilligområder end de ovenfor nævnte inden for det seneste år, ser for de fleste kombinationer af alder og køn ud til at være faldet lidt mellem 2012 og 2017. Faldet er dog kun statistisk signifikant for de 62-, 72- og 77-årige kvinder.

Antallet af timer lagt i frivilligt arbejde er uændret

Oplysninger om, hvor mange timer de ældre frivillige har lagt i det frivillige arbejde inden for det seneste år, indgår også kun i Ældredatabasens 4. og 5. bølge, det vil sige i 2012 og 2017.

Det gennemsnitlige antal timer, der er lagt i frivilligt arbejde blandt de respondenter, der i undersøgelsen har svaret ja til, at de har udført frivilligt arbejde inden for ét eller flere områder inden for det seneste år, er i 2012 og 2017 samlet set henholdsvis 162 og 170 timer. Hvis tidsforbruget er jævnt fordelt over året, svarer det til ca. 14 timer om måneden i begge år. Forskellen mellem 2012 og 2017 er ikke statistisk signifikant.

Det er aldersgrupperne, der typisk har trukket sig tilbage fra arbejdsmarkedet, de 67-77-årige frivillige, der lægger mest tid i frivilligt arbejde. I gennemsnit har de brugt op mod 200 timer inden for det seneste år, hvilket svarer til ca. 16-17 timer om måneden. Det gennemsnitlige tidsforbrug for disse aldersgrupper ligger et niveau over tiden brugt af de frivillige i de aldersgrupper, hvor mange stadig er i arbejde. De 52-57-årige frivillige har i gennemsnit brugt 120-136 timer inden for det seneste år svarende til ca. 10-11 timer om måneden. Også de 82-årige har brugt relativt mere tid på det frivillige arbejde end de 52-57-årige, mens de 87-årige frivillige er nogenlunde på niveau med tidsforbruget blandt de 52-57-årige.

Langt de fleste respondenter, der har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år, har imidlertid arbejdet frivilligt relativt få timer, mens få har arbejdet frivilligt mange timer. Blandt de 67-77-årige frivillige, der i gennemsnit lægger mest tid i frivilligt arbejde, er det dog ca. en fjerdedel af de frivillige, der i 2017 har lagt mindst 250 timer i det frivillige arbejde inden for det seneste år.

1 Indledning

Det tidligere SFI (nu VIVE) har indsamlet information på ældreområdet siden 1962, og ældre er fortsat et kerneområde i VIVEs forsknings- og analysearbejde. Den første større undersøgelse af ældres levevilkår i Danmark blev gennemført i 1962. Undersøgelsen inkluderende hjemmeboende danskere i alderen 62 år og derover og kortlagde gruppens tilknytning til arbejdsmarkedet, kontakt til familie, helbred og funktionalitet, boligforhold og økonomiske forhold. Femten år senere, i 1977, blev undersøgelsen fulgt op af en ny undersøgelse. I 1997 blev Ældredatabasen grundlagt af det daværende SFI. Ældredatabasen er en forløbsdatabase, der så vidt muligt følger de samme ældre over tid via en spørgeskemaundersøgelse foretaget med fem års mellemrum. Siden Ældredatabasens 1. bølge i 1997 har SFI foretaget yderligere tre bølger i 2002, 2007 og 2012 (for resultater baseret på disse bølger, se Lauritzen m.fl., 2012 og Lauritzen, 2014). Senest i 2017 har VIVE foretaget den 5. bølge. Spørgeskemaet til Ældredatabasen har på en række punkter ændret sig over tid, men har fastholdt det grundlæggende design og tager stadig udgangspunkt i det første spørgeskema på ældreområdet: spørgeskemaet fra 1962. Til dato er der publiceret en række rapporter og artikler på baggrund af Ældredatabasen (Kjær m.fl., 2018). Denne rapport er én i en længere række af rapporter, der samlet set beskriver levevilkårene målt ud fra en lang række forhold, der foruden frivilligt arbejde blandt andet inkluderer helbred, funktionsniveau og livsstil, boligforhold, ægtefælle- og familieforhold, sociale relationer og hverdagsaktiviteter blandt den ældste del af befolkningen.

Rapporten fokuserer som nævnt primært på udviklingen i ældres frivillige arbejde mellem 1997, 2012 og 2017 på baggrund af 1., 4. og 5. bølge af Ældredatabasen. Vi belyser de ældres frivillige arbejde med hensyn til udbredelsen, typen og intensiteten af det frivillige arbejde og benytter hovedsageligt en række deskriptive analyser men inddrager også enkelte regressionsanalyser.

Forskningen om frivilligt arbejde viser blandt andet, at ældres frivillige arbejde både har positive konsekvenser for dem, der er aftagere af det frivillige arbejde (fx ældre borgere, som får en besøgs- eller spiseeven) (Fernández-Ballestros m.fl., 2011). Selv om det er svært at udtale sig om årsags-sammenhænge, viser forskningen, at frivillige ældre i gennemsnit blandt andet har bedre helbred og større sociale netværk end ikke-frivillige (Dury m.fl., 2015). Frivillige ældre er også mere ressourcestærke end øvrige ældre i forhold til uddannelsesmæssige og økonomiske ressourcer (Principi m.fl., 2016; Erlinghagen & Hank, 2006). For personer, der har trukket sig tilbage fra arbejdsmarkedet, kan det at udføre frivilligt arbejde bidrage til at give struktur i hverdagen og til en udvidelse af det sociale netværk. Frivilligt arbejde har dermed potentielt stor betydning, både for samfundet som helhed, for modtagere af det frivillige arbejde, samt for dem, der udfører det frivillige arbejde.

Tidligere danske undersøgelser har vist, at andelen af frivillige i yngre aldersgrupper er faldende, samtidigt med at andelen af frivillige i de ældre aldersgrupper er stigende (Fridberg & Skov Henriksen, 2014). Dette er bekymrende set i lyset af, at personer, der udfører frivilligt arbejde i voksenalderen, ofte bliver ved med at udføre frivilligt arbejde i pensionisttilværelsen (Mutchler, Burr & Caro, 2003; Hank & Erlinghagen, 2010). Et fald i andelen af frivillige blandt de yngre generationer risikerer dermed at føre til et fald i andelen af frivillige ældre i fremtiden.

2 Data og metode

I dette afsnit beskrives rapportens datagrundlag og metode.

2.1 Data

Denne rapport baserer sig på data fra Ældredatabasen. Ældredatabasen er en stikprøvebaseret spørgeskemaundersøgelse for et repræsentativt udsnit¹ af den danske befolkning i alderen 52 år og ældre. Ældredatabasen er samtidig en forløbsdatabase, der så vidt muligt følger de samme ældre over tid via en spørgeskemaundersøgelse foretaget med fem års mellemrum, det vil sige for bestemte fødselskohorter med henblik på at kunne undersøge dels dynamiske processer og kausale sammenhænge i forbindelse med aldring, dels alders-, kohorte- og periodeeffekter. Databasen består p.t. af fem bølger indsamlet i henholdsvis 1997, 2002, 2007, 2012 og 2017.^{2,3}

Ældredatabasens spørgeskema indeholder spørgsmål om en lang række forskellige emner, der tilsammen giver et billede af levevilkårene blandt den ældste del af befolkningen i Danmark. For en nærmere gennemgang af Ældredatabasens opbygning og indhold, se Kjær m.fl. (2018).

Ældredatabasens seneste bølge (5. bølge) er, som nævnt, gennemført i 2017⁴, og omfatter fødselskohorterne: 1920, 1925, 1930, 1935, 1940, 1945, 1950, 1955, 1960 og 1965. Data indbefatter således personer i aldersspændet 52-97 år. Nærværende rapport baserer sig dels på denne 5. bølge, dels på Ældredatabasens 1. og 4. bølge, hvor der også blev stillet spørgsmål om frivilligt arbejde.⁵ På baggrund heraf er det muligt at undersøge udviklingen mellem 1997, 2012 og 2017.

Ældredatabasens 5. bølge omfatter i alt 10.062 respondenter i alderen 52-97 år, som har gennemført hele spørgeskemaet (ud af en bruttostikprøve på i alt 14.947 personer). Dette giver en svarprocent på 67,3 %. Tilsvarende omfatter Ældredatabasens 1. bølge 5.864 respondenter i alderen 52-77 år (svarprocent 70,3) og 4. bølge 9.965 respondenter i alderen 52-92 år (svarprocent 74,7).

I forbindelse med regressionsanalyserne, jf. afsnit 2.2.2 nedenfor, anvender vi desuden enkelte supplerende oplysninger baseret på registerdata fra Danmarks Statistik om blandt andet uddannelsesniveau og kontakt til forskelligt sundhedspersonale og sygehusvæsen.⁶

---

¹ En nonrespons- og bortfaldsanalyse på de tidligere bølger af Ældredatabasen (1997-2012) tyder dog på visse skævheder i data på en række indikatorer, såsom køn, alder, etnisk herkomst, familietype og arbejdsmarkedstilknæthed set i forhold til målpopulationen (dvs. alle ældre i de pågældende fødselskohorter i den danske befolkning). Sammenligningen viser, at der er signifikante forskelle i fordelingen mellem henholdsvis respondenter og målpopulation for de fleste af disse indikatorer. Imidlertid er der tale om størrelsesmæssigt ganske små forskelle, hvorfor Ældredatabasens repræsentativitet ikke anfægtes (Kjær m.fl., 2016).

² I 1997 deltog personer i aldersspændet 52-77 år, i 2002 deltog personer i aldersspændet 52-82 år, i 2007 deltog personer i aldersspændet 52-87 år, i 2012 deltog personer i aldersspændet 52-92 år og i 2017 deltog personer i aldersspændet 52-97 år. For hver bølge er deltagerne fra den forrige bølge så vidt muligt geninterviewet, men grundet bortfald er der suppleret op med nye deltagere fra de pågældende fødselskohorter. Derudover er der for hver bølge suppleret med en ny repræsentativ gruppe af 52-årige.

³ Det daværende SFI foretog de første fire bølger, og VIVE har foretaget 5. bølge i 2017.

⁴ Danmarks Statistik har stået for dataindsamlingen, som er gennemført i perioden fra 28. juni 2017 til 11. december 2017. Der er gennemført telefoninterview med 91 % af respondenterne og besøgsinterview med de resterende 9 %.

⁵ Ældredatabasens 2. og 3. bølge (2002 og 2007) indeholder således ikke spørgsmål om frivilligt arbejde.

⁶ Det drejer sig om oplysninger fra uddannelsesregistret (UDDA), sygesikringsregistret (SSSY) og Landspatientregistrene (LPR-DIAG og LPSY).

2.2 Metode

Denne rapport består hovedsageligt af en række deskriptive analyser af frivilligt arbejde, herunder udbredelsen og typen af frivilligt arbejde blandt de ældre. Det primære fokus for analyserne er udviklingen over tid. Hvor det er muligt, ser vi således på udviklingen mellem 1997, 2012 og 2017 på baggrund af Ældredatabasens 1., 4. og 5. bølge, der alle indeholder spørgsmål om frivilligt arbejde. I nogle tilfælde, hvor data fra 1997 ikke er sammenlignelige med de nyere data, har vi dog måttet begrænse os til at undersøge udviklingen mellem 2012 og 2017. Når vi undersøger udviklingen over tid, fokuserer vi på kohorteforskelle, det vil sige forskelle mellem mennesker, der er på samme alderstrin, men som er født i forskellige tidsperioder, fx sammenligner vi de 77-årige i 1997, 2012 og 2017 med hensyn til andelen, der har udført frivilligt arbejde. Ved at fokusere på kohorteforskelle tager vi højde for ændringer i alderssammensætningen på tværs af Ældredatabasens bølger.⁷ De ret markante ændringer i stikprøvens alderssammensætning over tid betyder, at det ikke er meningsfuldt at sammenligne hele gruppen af ældre i de forskellige bølger af Ældredatabasen, hvorfor vi nøjes med at fokusere på bestemte aldre over tid. Derudover kommenterer vi på resultaterne af en række tværsnitsanalyser, herunder analyser af sammenhænge mellem de ældres alder (fødselskohorte) og køn på den ene side og udbredelsen og typen af frivilligt arbejde på den anden side på et givet tidspunkt. Her undersøger vi fx forskelle i andelen, der har udført frivilligt arbejde, mellem forskellige aldre, fx de 67-årige sammenlignet med de 82-87-årige eller mellem kvinder og mænd i et givet undersøgelsesår, fx i 2017.

Vi undersøger, som hovedregel, aldrene (fødselskohorterne) hver for sig. I 1997 findes imidlertid kun respondenter i aldersspændet 52-77 år, i 2012 i aldersspændet 52-92 år og i 2017 i hele aldersspændet 52-97 år. Derudover er kun få respondenter i 2012 92 år (N=97) og i 2017 kun få respondenter 92 år (N=96) og 97 år (N=22), som, når de fordeles ud på forskellige forhold, bliver endnu færre og dermed enten gør analyseresultaterne meget usikre (se afsnit 2.2.3 om "Statistisk signifikans") eller ikke muliggør en visning af analyseresultaterne af diskretionshensyn. Af disse årsager har vi valgt at afgrænse både kohorte- og tværsnitsanalyserne til respondenter i aldersspændet 52-87 år (1997 dog kun til og med 77 år). Når vi undersøger frivilligt arbejde inden for bestemte områder i 2012 og 2017, lægger vi imidlertid de 82- og 87-årige sammen i én samlet aldersgruppe af 82-87-årige grundet et mindre datagrundlag for de enkelte frivilligområder. Derudover har vi i sidstnævnte analyser valgt at fokusere på respondenter i alderen 62 år og ældre. I regressionsanalyserne medtager vi derimod respondenter i hele aldersspændet 52-97 år.

Det har i spørgeskemaet været muligt at svare "ved ikke" til de fleste spørgsmål. Grundet et ofte meget lille antal "ved ikke"-svar er disse udeladt i nedenstående analyser, medmindre andet er angivet.

2.2.1 Fordelinger

Til at beskrive frivilligt arbejde blandt de ældre, herunder at analysere sammenhænge med henholdsvis alder, køn og Ældredatabasens bølger (dvs. over tid), anvender vi fordelinger, der, som hovedregel, præsenteres i figurer. Vi afrapporterer resultaterne i procent (fx andelen af de ældre, der har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år, eller de ældre fordelt på antallet af timer, der har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år, herunder særskilt for bølge, alder og køn). Beregningsgrundlaget er i hvert tilfælde nævnt i en anmærkning til pågældende figur. Vi anvender en såkaldt χ^2 -test for at vurdere, om der er en statistisk signifikant sammenhæng mellem henholdsvis alder, køn og Ældredatabasens bølger på den ene side og frivilligt arbejde blandt de ældre på den

⁷ Som eksempel kan nævnes, at de 52-årige i Ældredatabasens 1. bølge (1997) udgør næsten dobbelt så stor en andel af stikprøven (27 %), som i Ældredatabasens 5. bølge (2017: 14 %), som i modsætning til stikprøven i 1997 også indeholder 82-, 87-, 92- og 97-årige.

anden (for statistisk signifikans, se afsnit 2.2.3). Chi²-testen fortæller populært sagt, hvor sikre vi kan være på, at de opgjorte forskelle i frivilligt arbejde mellem grupper, fx mellem køn eller mellem Ældredatabasens bølger, er reelle.

2.2.2 Regressionsanalyser

Foruden de ovenfor nævnte deskriptive analyser foretager vi enkelte regressionsanalyser. Regressionsanalyserne gør det muligt at undersøge sammenhænge mellem to karakteristika, *samtidig* med at værdien af en række andre (baggrunds)karakteristika fastholdes. Vi "fjerner" så at sige de øvrige karakteristikas mulige påvirkning af en given sammenhæng mellem de to karakteristika. Vi kan derfor på baggrund af regressionsanalyserne sige, om der *isoleret set* er en statistisk signifikant sammenhæng mellem fx Ældredatabasens bølger og sandsynligheden for at have udført frivilligt arbejde inden for det seneste år fremfor ikke at have udført frivilligt arbejde inden for det seneste år. Vi ser med andre ord på, hvad sandsynligheden er, for at man har udført frivilligt arbejde afhængigt af, om undersøgelsesåret er 1997, 2012 eller 2017 (m.a.o. om sandsynligheden ændrer sig over tid), samtidig med at ingen af de øvrige variable i analysen (fx alder, køn, civilstand, helbred, uddannelsesniveau, socioøkonomisk status) ændrer sig. Hvis fx uddannelsesniveau gør en forskel på sandsynligheden for at have udført frivilligt arbejde, samtidig med at respondenterne er forskelligt fordelt på uddannelsesniveau i de forskellige undersøgelsesår, vil vi med en regressionsanalyse – hvor både undersøgelsesår og uddannelsesniveau indgår – få et mål for sammenhængen mellem undersøgelsesår og sandsynligheden for at have udført frivilligt arbejde for personer med samme uddannelsesniveau. Foretog vi alternativt en simpel sammenligning af, hvor stor en andel af fx de 67-årige respondenter i henholdsvis 1997, 2012 og 2017 (jf. Figur 4.1), der har udført frivilligt arbejde, ville opgørelsen være påvirket af den ulige fordeling på tværs af undersøgelsesårene, hvad angår højeste fuldførte uddannelsesniveau.

Vi foretager regressionsanalyser med to forskellige afhængige variable: Dels undersøger vi, jf. eksemplet ovenfor, sandsynligheden for at have udført frivilligt arbejde inden for det seneste år (kodet 1) fremfor *ikke* at have udført frivilligt arbejde inden for det seneste år (kodet 0) ved hjælp af en såkaldt binomial logistisk regression, da den afhængige variabel netop har to udfald (0 og 1). Dels foretager vi en regressionsanalyse, hvor den afhængige variabel er antallet af timer, der er lagt i frivilligt arbejde inden for det seneste år, blandt de respondenter, der har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år. Idet der i sidstnævnte tilfælde er tale om en såkaldt "count-variabel", som samtidig er meget højreskæv – det vil sige, at langt de fleste respondenter, der har arbejdet frivilligt inden for det seneste år, har arbejdet frivilligt relativt få timer, mens få har arbejdet frivilligt mange timer (jf. afsnit 6) – anvender vi i dette tilfælde en såkaldt "negative binomial regression"-analyse.

De binomiale logistiske regressionsanalyser (udført frivilligt arbejde eller ej) afrapporterer vi i tabeller ved hjælp af regressionskoefficienter og såkaldte marginale effekter. Af regressionskoefficienterne kan vi sige noget om sammenhængenes retning og statistiske signifikans (for statistisk signifikans se afsnit 2.2.3), men vi kan ikke umiddelbart fortolke på koefficienternes størrelse. Det kan vi til gengæld ved brug af marginale effekter. De marginale effekter er estimeret for hvert karakteristikum i regressionen for en (fiktiv) referenceperson, der antager fastsatte værdier på alle øvrige karakteristika, der indgår i regressionen. Vi har i regressionsanalyserne valgt at tage udgangspunkt i følgende referenceperson:⁸ 67-årig mand i 2017, der vurderer sit eget helbred som værende godt og relativt set som de flestes. Vedkommende er gift, har en erhvervsuddannelse som højeste fuldførte uddannelse og er pensionist. Han har ikke hjulpet sine eventuelle børn eller (sviger)forældre med en eller flere dagligdags aktiviteter inden for den seneste måned. Han har inden for det seneste år

---

⁸ Der er stræbt efter, at referencepersonen er så repræsentativ for populationen som muligt.

haft kontakt med sin alment praktiserende læge, men har ikke haft kontakt med hverken speciallæge, fysioterapeut eller psykolog. Han har via sygehusvæsenet fået stillet et gennemsnitligt antal fysiske diagnoser og haft et gennemsnitligt antal indlæggelsesdage inden for det seneste år og har ikke været i kontakt med psykiatrien. Med afsæt i eksemplet ovenfor angiver den marginale effekt for undersøgelsesår således, hvordan sandsynligheden for at have udført frivilligt arbejde inden for det seneste år i gennemsnit ændrer sig for pågældende referenceperson som følge af, at personen "ændrer undersøgelsesår" fx fra 1997 til 2017 eller fra 2012 til 2017, mens værdierne for de øvrige karakteristika holdes konstante (på de ovennævnte referencekategorier). Vi kan illustrere fortolkningen af marginale effekter med et par eksempler fra Tabel 4.1 i kapitel 4: I den binomiale logistiske regressionsanalyse, hvor vi estimerer sandsynligheden for, at en respondent har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år, finder vi, at den marginale effekt for undersøgelsesåret 1997 er -0,0185 og statistisk signifikant. At den marginale effekt er negativ, betyder, at for vores referenceperson er sandsynligheden for at have udført frivilligt arbejde inden for det seneste år *isoleret set* 1,9 % mindre, hvis vedkommende var i populationen i 1997 sammenlignet med i 2017 (sidstnævnte er referencekategori i regressionen). Af samme tabel fremgår det fx også, at den marginale effekt for lang videregående uddannelse er 0,0605 og statistisk signifikant. Det vil sige, at for vores referenceperson er sandsynligheden for, at han har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år *isoleret set* 6,1 % større, hvis han har en lang videregående uddannelse frem for en erhvervsuddannelse som højeste fuldførte uddannelse (sidstnævnte er referencekategori i regressionen).

"Negative binomial regression"-analyserne afrapporterer vi i tabeller ved hjælp af regressionskoefficienter og såkaldte "incidence rate ratios" (IRRs). Af regressionskoefficienterne kan vi sige noget om sammenhængenes retning og statistiske signifikans, men da fortolkningen af koefficienternes størrelse ikke er helt intuitiv, afrapporterer vi desuden IRRs. Fortolkningen af IRRs er som følger: IRRs er estimeret for hvert karakteristikum i regressionen. En IRR under 1 betyder, at en stigning på én enhed (for dummy'er fra 0 til 1) på pågældende karakteristikum er ensbetydende med et fald i raten (forekomsten) af den afhængige variabel med en faktor svarende til værdien af IRR, mens de øvrige karakteristika i regressionen holdes konstante. Omvendt betyder en IRR over 1, at en stigning på én enhed på pågældende karakteristikum er ensbetydende med en stigning i forekomsten af den afhængige variabel med en faktor svarende til værdien af IRR, mens de øvrige karakteristika i regressionen holdes konstante. Vi kan illustrere fortolkningen af IRRs med et par eksempler fra Tabel 6.1 i afsnit 6: I "negative binomial regression"-analysen, hvor vi estimerer antallet af timer, der er lagt i frivilligt arbejde inden for det seneste år, finder vi, at IRR for undersøgelsesåret 2012 er 0,9486 men ikke statistisk signifikant. Dette betyder, at antallet af timer, der er lagt i frivilligt arbejde inden for det seneste år, *isoleret set* er faldet med en faktor 0,9486 fra 2012 til 2017 (sidstnævnte er referencekategorien). Vi kan dog ikke være sikre på, at der ikke blot er tale om en tilfældig forskel, givet at IRR ikke er statistisk signifikant. Det fremgår endvidere af Tabel 6.1 som endnu et eksempel, at antallet af timer, der er lagt i frivilligt arbejde inden for det seneste år, *isoleret set* er statistisk signifikant større blandt respondenter, der er enten separeret/fraskilt eller enke/enkemand, end respondenter, der er gift/i registreret partnerskab, med en faktor 1,15, idet IRR er lig 1,1545-1,1546 (og i begge tilfælde statistisk signifikant).

2.2.3 Non-respons/bortfald og statistisk signifikans

Analyseresultaterne i denne rapport bygger som nævnt på data fra en spørgeskemaundersøgelse foretaget blandt et repræsentativt udsnit af den danske befolkning i alderen 52 år og ældre. Fordi der er tale om en stikprøve med en større eller mindre grad af non-respons/bortfald, vil der altid være en vis statistisk usikkerhed forbundet med resultaterne.⁹ Generelt gælder, at jo større stikprøve, jo større sandsynlighed er der for, at stikprøven ligner befolkningen, og jo mindre statistisk

⁹ Jf. fodnote 1.

usikkerhed er der derfor forbundet med resultaterne. For at korrigere for skævheder i data som følge af non-respons/bortfald har vi forsøgt at vægte data på baggrund af en vægt-variabel dannet af Danmarks Statistik. Vægten tager højde for, at der er forskel på størrelsen af non-respons/bortfald for forskellige persongrupper afgrænset ud fra oplysninger om køn, alder, familietype, uddannelse, socioøkonomisk status, region, familieindkomst, om personen er flyttet, herkomst og om personen bor i etageejendom, altså alle en række forhold, som der findes registerdata for. Grundet størrelsesmæssigt små forskelle i fordelingen mellem respondenterne og målpopulationen (dvs. alle ældre i de pågældende fødselskohorter i den danske befolkning), hvad angår de fleste af ovennævnte forhold, jf. fodnote 1 i afsnit 2.1, har vægtningen imidlertid kun givet anledning til marginale ændringer i fordelingen på de undersøgte variable efter vægtning, hvorfor vi i rapporten præsenterer resultaterne af de uvægtede analyser.

I forbindelse med Ældredatabasen er der imidlertid med al sandsynlighed tale om (en vis grad af) positiv selektion af de ældre på en række (ikke-registerbaserede) forhold, som vi ikke har haft mulighed for at korrigere for i forbindelse med vægtningen. Dem, der kan og vil, det vil sige de mest ressourcestærke (fx hvad angår kognition) og de mest motiverede, er formodentlig (til en vis grad) overrepræsenterede blandt respondenterne. Dette er værd at have in mente i forbindelse med fortolkningen af analyserne, da det giver et mindre forbehold for resultaterne (se Lauritzen, 2014: 19).

Den statistiske usikkerhed har som udgangspunkt betydning for alle rapportens resultater af sammenhænge. Som eksempel kan nævnes fordelingen på spørgsmålet: "Arbejder du frivilligt inden for idrætsområdet? Fx sportsklubber, danseforeninger, svømmehaller?" på tværs af alder, køn og Ældredatabasens bølger. I nogle tilfælde kan vi med stor sikkerhed konkludere, at fundne forskelle mellem to eller flere tal (grupper) er reelle forskelle, fordi vi med stor sandsynlighed ville finde samme forskelle, hvis vi spurgte alle personer i de pågældende grupper. Der er to mulige årsager til, at vi kan konkludere, at en funden forskel mellem andelen (fx andelen, der har arbejdet frivilligt inden for idrætsområdet) for to grupper er reel: For det første vil vi kunne tale om en reel forskel, hvis usikkerheden om andelens størrelse for de enkelte grupper er lille. Der vil fx være (forholdsvis) lille usikkerhed forbundet med de opgjorte andele, der har arbejdet frivilligt inden for idrætsområdet, for både kvinder og mænd, fordi begge grupper udgør en stor del af vores i forvejen forholdsvis store stikprøve. For det andet vil vi kunne tale om en reel forskel, hvis forskellen mellem de tal, vi sammenligner, er stor, uanset om usikkerheden på de enkelte tal er forholdsvis stor. For eksempel er der i 2017 stor forskel på andelen, der har arbejdet frivilligt inden for idrætsområdet inden for det seneste år, mellem kvinder (8 %) og mænd (15 %), og vi finder derfor, at dette er en reel forskel (ej vist).

Når vi skal afgøre, om der er en reel forskel mellem to eller flere tal, støtter vi os som udgangspunkt til en statistisk test, som populært sagt fortæller os, hvor sikre vi kan være på, at de målte forskelle er reelle. Testen giver en såkaldt p-værdi, som altid er mellem 0 og 1, og jo mindre p-værdien er, desto sikrere kan vi være på, at der er reel forskel på de tal, vi sammenligner. Hvis fx p-værdien er mindre end 0,001 betyder det, at der er en meget lille risiko – nemlig mindre end 0,1 % – for at en konklusion om, at der er forskel på tallene, er forkert. Hvis p-værdien er fx 0,03, betyder det, at der er 3 % risiko for, at en konklusion om, at der er forskel på tallene, er forkert. Når p-værdien er mindre end 0,05, konkluderer vi, at der er statistisk signifikant forskel mellem tallene (på et 5-procent-niveau)¹⁰, hvilket blandt andet fremgår i en anmærkning til rapportens figurer.

---

¹⁰. Der er ikke nogen videnskabelig "rigtig" grænse for, hvad p-værdien skal være, for at man kan konkludere, at der er tale om en statistisk signifikant forskel. Grænsen fastsættes typisk efter datamaterialets størrelse og karakter.

Det skal bemærkes, at selvom vi finder en statistisk signifikant forskel mellem to eller flere tal, er der ikke i alle tilfælde tale om en nævneværdig forskel. Det er tilfældet, når datamaterialet er stort, hvorved selv små (absolutte) forskelle bliver statistisk signifikante grundet den mindre usikkerhed om tallene. Omvendt kan en nævneværdig forskel mellem en eller flere tal vise sig statistisk insignifikant, hvis datamaterialet er (forholdsvis) lille, idet der dermed er større usikkerhed om tallene, jf. beskrivelsen ovenfor. Et eksempel herpå ses i Figur 4.1 i kapitel 4, hvad angår andelen, der har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år, blandt de forholdsvis få 87-årige respondenter i både 2012 og 2017. Andelen er i 2012 12 % og i 2017 17 %, altså en stigning på 40 % fra 2012 til 2017, men forskellen er alligevel lige netop ikke statistisk signifikant.

2.2.4 Kausalitet

Når vi ser på sammenhængen mellem henholdsvis alder, køn og Ældredatabasens bølger på den ene side og frivilligt arbejde blandt de ældre på den anden, må det nødvendigvis være sådan, at alder og køn og generelle trends over tid kan påvirke frivilligt arbejde, men ikke omvendt. Vi er dog alligevel varsomme med at tolke noget kausalt (om årsag og virkning) ud fra de statistisk signifikante sammenhænge, vi finder i rapporten. Det skyldes, at en observeret sammenhæng mellem fx alder eller køn på den ene side og frivilligt arbejde på den anden ikke nødvendigvis er udtryk for, at alder og køn direkte påvirker sandsynligheden for at arbejde frivilligt. Alder og køn kan tænkes at hænge sammen med andre forhold (fx bestemte præferencer og økonomisk formåen), som i sig selv har betydning for sandsynligheden for at arbejde frivilligt, således at alder og køn reelt set kun indirekte spiller en rolle for sandsynligheden for at arbejde frivilligt via disse andre forhold. Dette forsøger vi dog til en vis grad at tage højde for i regressionsanalyserne, hvor vi inddrager en række forhold, der antages at "forstyrre" sammenhængen mellem fx køn og sandsynligheden for at arbejde frivilligt eller mellem fx undersøgelsesår og sandsynligheden for at arbejde frivilligt (jf. eksemplet i afsnit 2.2.2 ovenfor), således at vi "fjerner" disse forholds påvirkning af sammenhængen. Vi har som følge af datamæssige begrænsninger imidlertid kun mulighed for at inddrage et mindre antal karakteristika i regressionerne (vi har fx ikke data for bestemte præferencer), hvorfor ovennævnte kausalitetsproblematik også i nogen grad gælder resultaterne af regressionsanalyserne.

3 Definition og måling af ældres frivillige arbejde

Frivilligt arbejde indebærer som udgangspunkt, at arbejdet udføres frivilligt, hvilket vil sige uden fysisk, retlig eller økonomisk tvang, og at det samtidig er ulønnet. Derudover skal arbejdet udføres over for personer uden for egen familie og være til gavn for andre end én selv og ens familie, og endvidere skal arbejdet være formelt organiseret, hvorfor almindelig hjælpsomhed eller spontane handlinger ikke kan betegnes som frivilligt arbejde (Fridberg & Henriksen, 2014).

Respondenterne i Ældredatabasens 4. og 5. bølge er blevet stillet følgende spørgsmål:

Arbejder du frivilligt inden for:

- Kulturområdet? Fx museer, lokalhistoriske arkiver, sangkor, teater
- Idrætsområdet? Fx sportsklubber, danseforeninger, svømmehaller
- Fritidsområdet i øvrigt? Fx hobbyforeninger, slægtsforskning, spejder
- Uddannelse, undervisning og forskning? Fx skolebestyrelse, voksen og fritidsundervisning, hus-holdningsundervisning, studenterforening
- Sundheds- og sygdomsområdet? Fx bloddonor, patientforening, krisehjælp
- Det sociale område? Fx pensionistforeninger, væresteder, flygtningevenner, daginstitutionsbe-styrelser
- Miljøområdet? Fx naturfredning, dyreværn, selvejende haver
- Bolig- og lokalsamfundsområdet? Fx beboerforeninger, antenneforeninger, grundejerforeninger
- Fagligt arbejde og erhvervs- og brancheorganisationer? Fx fagforbund, handelsstandsforening, turistforening?
- Rådgivning og juridisk bistand? Fx forbrugerorganisationer, menneskerettigheder, retshjælp
- Politik og partiforeninger? Fx vælgerforeninger, græsrodsorganisationer, kvindebevægelse
- Internationale aktiviteter? Fx humanitære, freds- og solidaritetsorganisationer
- Religion og kirke? Fx menighedsarbejde, søndagsskole
- Andre områder end de allerede nævnte

De 14 områder følger den såkaldte International Classification of Nonprofit Organizations (ICNPO)-klassifikation (Salamon m.fl., 2003).

De respondenter, der har svaret ja til at arbejde frivilligt inden for ét eller flere af ovennævnte områ-der, er efterfølgende blevet stillet følgende spørgsmål for hvert af de områder, de har svaret ja til:

Har du udført frivilligt arbejde på dette område inden for det seneste år?

De respondenter, der har svaret ja til at have udført frivilligt arbejde inden for det seneste år inden for ét eller flere af ovennævnte områder, er endvidere for hvert af disse områder blevet spurgt:

Hvor mange timer i alt?

Ovenstående spørgsmål er kun stillet i de seneste to bølger af Ældredatabasen, det vil sige i 2012 og 2017. Der blev imidlertid også i Ældredatabasens første bølge i 1997 stillet en række spørgsmål

omkring frivilligt arbejde. Antallet af kategorier var dog mindre i 1997, og der blev fremfor frivilligområder snarere spurgt til en række funktioner af frivilligt arbejde.¹¹ At antallet og typen af kategorier ikke er ens mellem 1997 og henholdsvis 2012 og 2017 vurderes imidlertid ikke at være problematisk for sammenligningsgrundlaget, når vi undersøger, hvorvidt man har udført frivilligt arbejde eller ej inden for det seneste år (se afsnit 4 nedenfor), men vi kan selvsagt kun sammenligne 2012 og 2017, når vi ser på, hvilke specifikke områder de ældre er frivillige inden for (se kapitel 5). Derudover er spørgsmålet om antallet af timer, de ældre har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år, ikke stillet i 1997. Når vi undersøger intensiteten af frivilligt arbejde i afsnit 6 nedenfor, sammenligner vi altså også kun 2012 og 2017.

---

¹¹ I 1997 blev respondenterne i Ældredatabasen således spurgt til, hvorvidt de arbejder frivilligt inden for områder, der har at gøre med henholdsvis pengeindsamling, udvalgs- og bestyrelsesarbejde, sekretariats- og administrativt arbejde, oplysnings- og informationsvirksomhed, uddannelse, undervisning, træning og lederskab, praktisk arbejde/ydelse og andet. Til hver kategori var det muligt at svare 'ja, inden for den seneste uge', '...måned', '...år', 'ja, tidligere' og 'nej'. For at gøre spørgsmålsformuleringen sammenlignelig med 2012 og 2017 er svarmulighederne 'ja, inden for den seneste uge', '...måned', '...år' slået sammen til én kategori, der angiver, i hvilket omfang respondenterne i 1997 havde deltaget i frivilligt arbejde inden for det seneste år.

4 Udviklingen i andel frivillige ældre 1997-2017

I dette afsnit undersøger vi, hvorvidt respondenterne i Ældredatabasens 1., 4. og 5. bølge har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år, uanset hvilken type frivilligt arbejde der har været tale om. De respondenter, der har oplyst at have udført frivilligt arbejde inden for ét eller flere af de ovenfor nævnte frivilligområder inden for det seneste år, er således kodet 1, mens respondenter, der har oplyst *ikke* at have udført frivilligt arbejde inden for nogen af frivilligområderne inden for det seneste år, er kodet 0.

Da vi undersøger udviklingen over tid, fokuserer vi, som beskrevet i afsnit 2.2.1, på kohorteforskelle, det vil sige forskelle mellem mennesker, der er på samme alderstrin, men som er født i forskellige tidsperioder. For eksempel sammenligner vi i Figur 4.1 de 67-årige i henholdsvis 1997, 2012 og 2017 med hensyn til andelen, der har udført en eller anden form for frivilligt arbejde inden for det seneste år. Det samme gælder de øvrige ældre. Vi undersøger desuden andelen, der har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år på baggrund af tværsnitsanalyser, det vil sige, at vi også undersøger forskelle med hensyn til køn og forskellige aldre, fx sammenligner vi kvinder og mænd og de 67-årige med de 77-årige i et givet undersøgelsesår, fx i 2017.

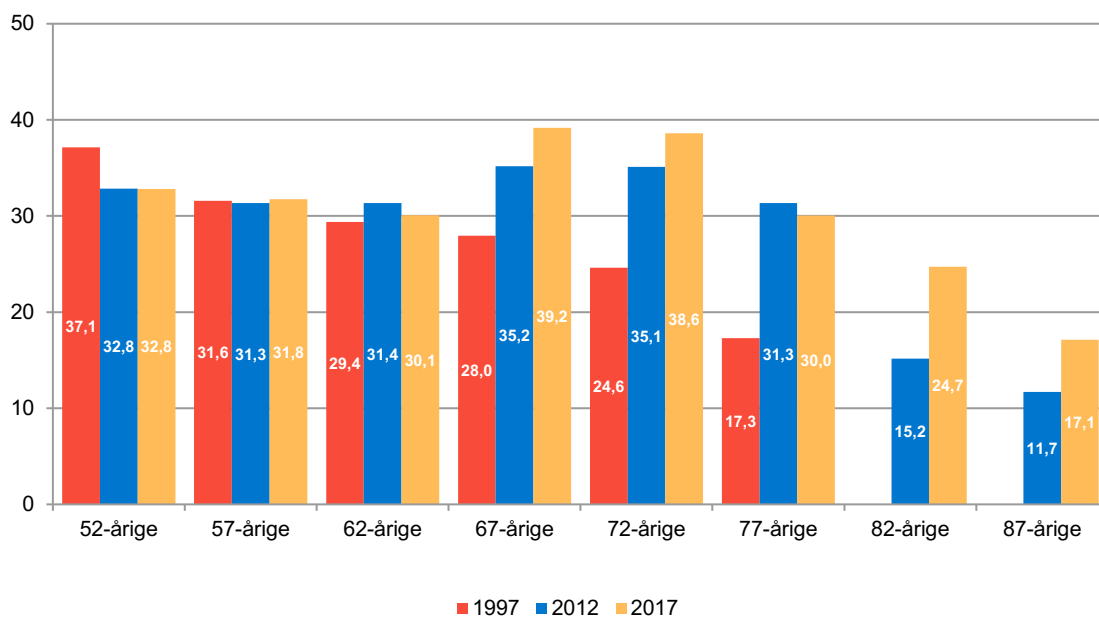
Hovedresultaterne er:

- Sammenhænge mellem alder og frivilligt arbejde har ændret sig markant fra 1997 til 2012 og 2017.
- I 1997 var der en negativ sammenhæng mellem alder og andelen, der har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år, således at andelen var højest blandt de 52-årige for derefter at falde for hver ældre kohorte.
- I 2012 og 2017 ser vi til gengæld markante stigninger i andelen, der har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år, især fra før til efter folkepensionsalderen. For eksempel har andelen af 67-årige, der udfører frivilligt arbejde, vokset fra 28 % i 1997 til 39 % i 2017, som svarer til en stigning på 11 procentpoint. For 77-årige er andelen vokset fra 17 til 30 % (13 procentpoint) i den samme periode.
- Det er især de ressourcestærke ældre, der udfører frivilligt arbejde, dvs. ældre der har en videregående uddannelse, der har et godt selv vurderet helbred, og som er aktive i forhold til at hjælpe egne børn og (sviger)forældre med en eller flere dagligdags aktiviteter. Dette har ikke ændret sig over de tre undersøgelsesår.
- Derudover er andelen, der har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år lidt højere blandt mænd end kvinder i alle tre undersøgelsesår.

Figur 4.1 viser andelen, der har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år, særskilt for alder og undersøgelsesår. Der er flere ting at hæfte sig ved i figuren. Ser vi for det første på figuren i et udviklingsperspektiv, viser den, at andelen, der har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år, ikke er blevet større mellem 1997 og henholdsvis 2012 og 2017 blandt de yngste ældre, de 52-62-årige, snarere tværtimod. Blandt de 52-årige gælder således, at andelen var statistisk signifikant større i 1997 (37 %) sammenlignet med 2012 og 2017 (begge 33 %). Der er stort set ingen forskel over tid for de 57-62-årige, blandt hvilke knap en tredjedel havde udført frivilligt arbejde inden for det seneste år i både 1997, 2012 og 2017. Det ser imidlertid markant anderledes ud for de 67-77-årige, for hvem der ses en statistisk signifikant stigning i andelen, der har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år, mellem 1997 og 2012 og igen mellem 2012 og 2017. Eksempelvis havde 28 % af de 67-årige udført frivilligt arbejde inden for det seneste år i 1997, mens andelen var 35 % i 2012 og 39 % i 2017. Stort set samme billede tegner sig for de 72-årige. Blandt de 77-årige var andelen næsten dobbelt så stor (og statistisk signifikant større) i 2012 og 2017 (henholdsvis 31 og

30 %) sammenlignet med 1997, hvor andelen blot var 17 %. Der ses også en stigning i andelen for de ældste ældre, de 82- og 87-årige, mellem 2012 (henholdsvis 15 og 12 %) og 2017 (henholdsvis 25 og 17 %). Det er dog kun stigningen blandt de 82-årige, der er statistisk signifikant, hvilket kan skyldes det meget begrænsede datagrundlag for de 87-årige.

Figur 4.1 Andelen, der har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år, særskilt for alder og undersøgelsesår. Respondenter i alderen 52, 57, 62, 67, 72, 77, 82 og 87 år. 1997, 2012 og 2017. Procent.

Anm.: 82- og 87-årige deltog ikke i undersøgelsen i 1997.

1997: 52-årige: N = 1.554; 57-årige: N = 1.077; 62-årige: N = 916; 67-årige: N = 837; 72-årige: N = 743; 77-årige: N = 677

2012: 52-årige: N = 1.593; 57-årige: N = 1.771; 62-årige: N = 1.773; 67-årige: N = 1.842; 72-årige: N = 1.168; 77-årige: N = 830; 82-årige: N = 541; 87-årige: N = 308

2017: 52-årige: N = 1.490; 57-årige: N = 1.568; 62-årige: N = 1.663; 67-årige: N = 1.682; 72-årige: N = 1.640; 77-årige: N = 982; 82-årige: N = 603; 87-årige: N = 315

Forskellen i andelen, der har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år, mellem undersøgelsesår for hver alder er testet parvis med en chi²-test. Der er anvendt en grænse for statistisk signifikans på et 5-procents-niveau. 52-årige: forskellen mellem 1997 og hhv. 2012 og 2017 er statistisk signifikant; 67-årige: alle parvise forskelle er statistisk signifikante; 72-årige: forskellen mellem 1997 og hhv. 2012 og 2017 er statistisk signifikant; 77-årige: forskellen mellem 1997 og hhv. 2012 og 2017 er statistisk signifikant; 82-årige: forskellen mellem 2012 og 2017 er statistisk signifikant. For de øvrige aldre er der ikke statistisk signifikante parvise forskelle mellem undersøgelsesårene.

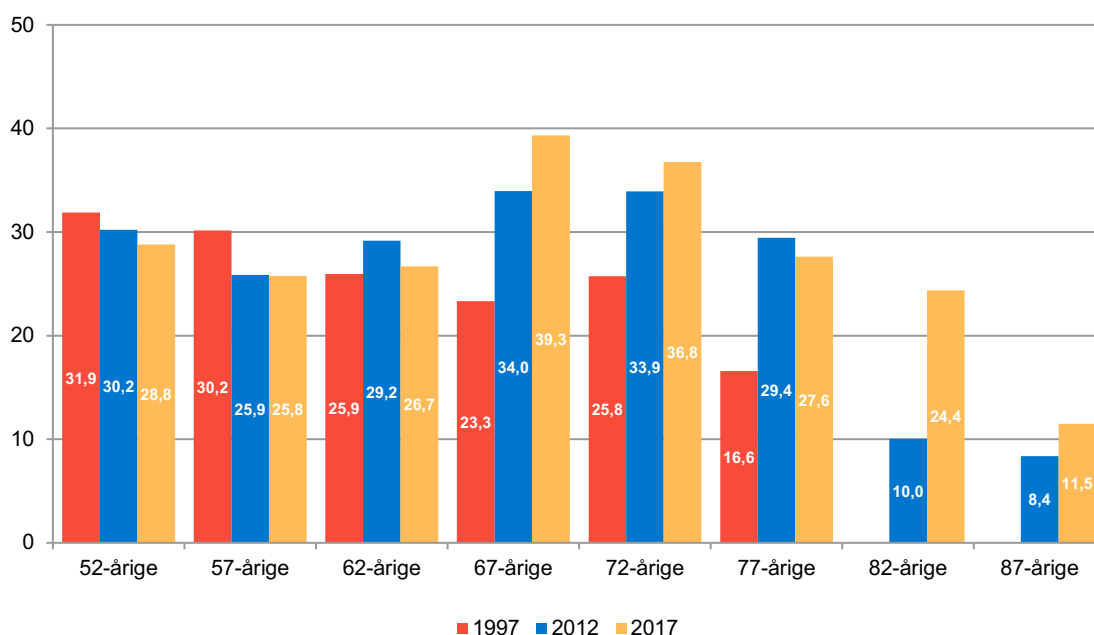
Kilde: Ældredatabasens 1., 4. og 5. bølge (hhv. 1997, 2012 og 2017).

Ser vi for det andet på Figur 4.1 i et tværsnitperspektiv, viser den, at andelen, der har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år, faldt kontinuerligt med alderen i 1997: fra 37 % blandt de 52-årige over fx 28 % blandt de 67-årige til 17 % blandt de 77-årige. Dette mønster har ændret sig inden for de senere år. Vi ser således for 2012 og 2017, at andelen, der har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år, stiger forholdsvis kraftigt fra før til efter pensionsalderen. Andelen er således i både 2012 og 2017 noget større blandt de 67-72-årige (henholdsvis 35 og 39 % i både 2012 og 2017) end blandt de 52-62-årige (henholdsvis mellem 31-33 og 30-33 % i 2012 og 2017). Dette mønster kan tænkes at være en følge af, at der i dag er mere tid og rum til frivilligt arbejde (og at helbredet samtidig tillader det), når man er nået ind i pensionsalderen i forhold til, når man endnu befinder sig i den arbejdsdygtige alder, og mange dermed stadig har arbejdsrelaterede forpligtelser. Andelen, der har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år, falder imidlertid efter 72-årsalderen i både

2012 og 2017, så den for de 77-årige er på samme niveau som for de 52-62-årige. Der ses et yderligere fald i andelen mellem de 77- og 82-årige og mellem de 82- og 87-årige, således at de ældste ældre sjældnere end de yngste ældre har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år. Sidstnævnte er imidlertid ikke overraskende, idet det må formodes i høj grad at være en naturlig følge af aldersbetingede ændringer i den generelle livssituation, herunder fx helbredsmæssige forandringer i form af fysisk svækkelse.

Det fremgår for det tredje – ved sammenligning af Figur 4.2 og Figur 4.3 nedenfor, der viser andelen, der har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år, for henholdsvis kvinder og mænd – at niveauet for at have udført frivilligt arbejde generelt er højere blandt mænd end kvinder i alle tre undersøgelsesår. Derudover ses det, at mønsteret på tværs af aldersgrupper, som vi fandt ovenfor, er særligt udtalt blandt kvinder. Stigningen i andelen, der har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år, fra før til efter pensionsalderen er således mere udtalt blandt kvinder end mænd i både 2012 og 2017, mens faldet på den anden side af 72-årsalderen (for kvinder allerede efter 67-årsalderen) er markant for både kvinder og mænd.

Figur 4.2 Andelen, der har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år, særskilt for alder og undersøgelsesår. Kvindelige respondenter i alderen 52, 57, 62, 67, 72, 77, 82 og 87 år. 1997, 2012 og 2017. Procent.

Anm.: 82- og 87-årige deltog ikke i undersøgelsen i 1997.

1997: 52-årige: N = 772; 57-årige: N = 534; 62-årige: N = 478; 67-årige: N = 433; 72-årige: N = 400; 77-årige: N = 392.

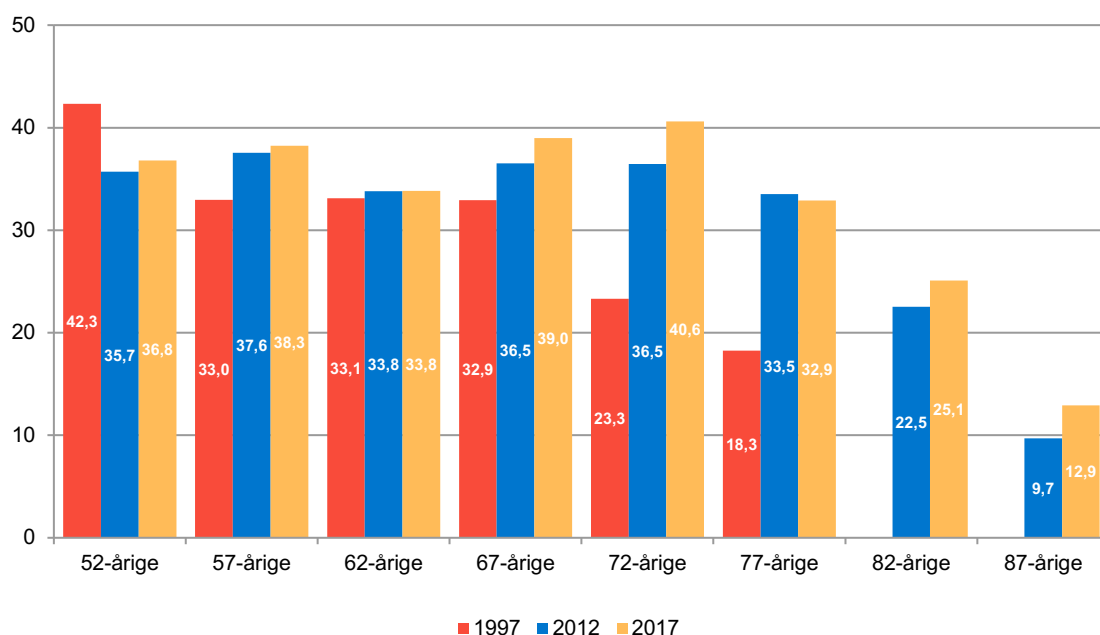
2012: 52-årige: N = 834; 57-årige: N = 934; 62-årige: N = 933; 67-årige: N = 960; 72-årige: N = 622; 77-årige: N = 445; 82-årige: N = 319; 87-årige: N = 196.

2017: 52-årige: N = 740; 57-årige: N = 815; 62-årige: N = 877; 67-årige: N = 882; 72-årige: N = 857; 77-årige: N = 532; 82-årige: N = 320; 87-årige: N = 178.

Forskellen i andelen af kvinder, der har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år, mellem undersøgelsesår for hver alder er testet parvis med en χ^2 -test. Der er anvendt en grænse for statistisk signifikans på et 5-procents-niveau. 67-årige: alle parvise forskelle er statistisk signifikante; 72-årige: forskellen mellem 1997 og hhv. 2012 og 2017 er statistisk signifikant; 77-årige: forskellen mellem 1997 og hhv. 2012 og 2017 er statistisk signifikant; 82-årige: forskellen mellem 2012 og 2017 er statistisk signifikant. For de øvrige aldre er der ikke statistisk signifikante parvise forskelle mellem undersøgelsesårene.

Kilde: Ældredatabasens 1., 4. og 5. bølge (hhv. 1997, 2012 og 2017).

Figur 4.3 Andelen, der har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år, særskilt for alder og undersøgelsesår. Mandlige respondenter i alderen 52, 57, 62, 67, 72, 77, 82 og 87 år. 1997, 2012 og 2017. Procent.

Anm.: 82- og 87-årige deltog ikke i undersøgelsen i 1997.

1997: 52-årige: N = 782; 57-årige: N = 543; 62-årige: N = 438; 67-årige: N = 404; 72-årige: N = 343; 77-årige: N = 285.

2012: 52-årige: N = 759; 57-årige: N = 828; 62-årige: N = 840; 67-årige: N = 882; 72-årige: N = 546; 77-årige: N = 385; 82-årige: N = 222; 87-årige: N = 112.

2017: 52-årige: N = 750; 57-årige: N = 753; 62-årige: N = 786; 67-årige: N = 800; 72-årige: N = 385; 77-årige: N = 450; 82-årige: N = 283; 87-årige: N = 137.

Forskellen i andelen af mænd, der har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år, mellem undersøgelsesår for hver alder er testet parvis med en χ^2 -test. Der er anvendt en grænse for statistisk signifikans på et 5-procents-niveau. 52-årige: forskellen mellem 1997 og hhv. 2012 og 2017 er statistisk signifikant; 67-årige: forskellen mellem 1997 og 2017 er statistisk signifikant; 72-årige: forskellen mellem 1997 og hhv. 2012 og 2017 er statistisk signifikant; 77-årige: forskellen mellem 1997 og hhv. 2012 og 2017 er statistisk signifikant. For de øvrige aldre er der ikke statistisk signifikante parvise forskelle mellem undersøgelsesårene.

Kilde: Ældredatabasens 1., 4. og 5. bølge (hhv. 1997, 2012 og 2017).

Vi undersøger nu udviklingen i udbredelsen af frivilligt arbejde blandt de ældre over tid ved hjælp af en binomial logistisk regressionsanalyse. Det gør vi for at kunne sige noget om udviklingen *isoleret set*, det vil sige en udvikling, som ikke er påvirket af betydningen af en række øvrige karakteristika, jf. afsnit 2.2.2. I modellen inkluderer vi foruden undersøgelsesår således også forhold som alder, køn, civilstand, højeste fuldførte uddannelsesniveau, socioøkonomisk status, hjælp til børn og (sviger)forældre, selvvalgt helbred samt en række oplysninger om kontakt til forskelligt sundhedspersonale og sygehusvæsen. Oplysningerne om respondenternes højeste fuldførte uddannelsesniveau og kontakt til sundhedspersonale og sygehusvæsen stammer fra registerdata fra Danmarks Statistik, jf. afsnit 2.1. Den afhængige variabel svarer til variabelen i figurerne ovenfor og har derfor to udfald, nemlig at have udført frivilligt arbejde inden for det seneste år (kodet 1) fremfor *ikke* at have udført frivilligt arbejde inden for det seneste år (kodet 0).

Tabel B.1 i Bilag 1 viser, hvorledes de respondenter, der *har* henholdsvis *ikke har* udført frivilligt arbejde inden for det seneste år, fordeler sig på hver af de inkluderede variable i regressionsanalysen. Det viser sig, at forskellen i fordelingen mellem de to grupper er (stærkt) statistisk signifikant for stort set alle karakteristikaene, hvorfor det er relevant at inkludere dem i regressionen.

Resultatet af den binomiale logistiske regressionsanalyse i Tabel 4.1 nedenfor peger på, at sandsynligheden, for at respondenterne har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år *isoleret set* er større i 2017 end i både 1997 og 2012. Dummy'en for undersøgelsesårene 1997 og 2012 er således i begge tilfælde negativ og statistisk signifikant (2017 er referencekategorien).¹² Kolonnen med de marginale effekter viser, at for vores referenceperson, dvs. en 67-årig mand i 2017, der vurderer sit eget helbred som værende godt og relativt set som de flestes, som er gift, har en erhvervsuddannelse som højeste fuldførte uddannelse og er pensionist, som ikke har hjulpet sine eventuelle børn eller (sviger)forældre med en eller flere daglige aktiviteter inden for den seneste måned, som inden for det seneste år har haft kontakt med sin alment praktiserende læge, men ikke med hverken speciallæge, fysioterapeut eller psykolog, som via sygehusvæsenet har fået stillet et gennemsnitligt antal fysiske diagnoser og haft et gennemsnitligt antal indlæggelsesdage inden for det seneste år samt ikke har været i kontakt med psykiatrien, jf. afsnit 2.2.2, gælder, at den marginale effekt for undersøgelsesåret 1997 er -0,0185. Dette betyder, at sandsynligheden for at en person med netop disse karakteristika har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år *isoleret set* var 1,9 % mindre i 1997 sammenlignet med i 2017. Tilsvarende er sandsynligheden, for at en person med netop disse karakteristika har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år, 2,1 % mindre i 2012 sammenlignet med i 2017 (den marginale effekt for undersøgelsesåret 2012 er således -0,0210). Resultaterne af regressionsanalysen støtter altså op om resultaterne af den simple deskriptive analyse i Figur 4.1 ovenfor med fokus på de 67-årige.¹³

Tabel 4.1 viser også, at set i forhold til de 67-årige (referencekategorien) har de fleste øvrige aldersgrupper *isoleret set* en statistisk signifikant mindre sandsynlig for at have udført frivilligt arbejde inden for det seneste år, hvilket allerede blev indikeret i Figur 4.1. Det er kun for de 52- og 72-årige, at forskellen til de 67-årige ikke er statistisk signifikant. Sandsynligheden reduceres særligt for de ældste ældre. Marginaleffekten er således fx -0,1299 for de 82-årige og -0,1927 for de 87-97-årige (begge statistisk signifikante), hvilket betyder, at for referencepersonen er sandsynligheden for at have udført frivilligt arbejde inden for det seneste år, 12 % og 19 % mindre, hvis vedkommende var henholdsvis 82 år og i aldersgruppen 87-97 år i stedet for 67 år.

Som det ligeledes blev indikeret gennem en sammenligning af Figur 4.2 og Figur 4.3 ovenfor, er sandsynligheden for at have udført frivilligt arbejde *isoleret set* statistisk signifikant mindre blandt kvinder end mænd. Marginaleffekten for kvinder er således -0,0649 og statistisk signifikant, jf. Tabel 4.1, og altså ensbetydende med, at hvis referencepersonen "skiftede køn" fra mand til kvinde, ville sandsynligheden for at have udført frivilligt arbejde inden for det seneste år falde med godt 6 %.

---

¹² Sandsynligheden for at have udført frivilligt arbejde inden for det seneste år er imidlertid ikke statistisk signifikant forskellig mellem 1997 og 2012 (ej vist).

¹³ Det gælder dog ikke forskellen mellem 1997 og 2012, som ifølge regressionsanalysen ikke er statistisk signifikant, jf. fodnote 12.

Tabel 4.1 Regressionskoefficienter og marginale effekter på baggrund af binomial logistisk regression, der estimerer sandsynligheden for at have udført frivilligt arbejde inden for det seneste år. Respondenter i 1997, 2012 og 2017. Hovedmodel.

	Koefficient	Marginal effekt	Sign.
<i>Undersøgelsesår (reference=2017):</i>			
2012	-0,0979	-0,0210	**
1997	-0,0862	-0,0185	*
<i>Alder (reference=67 år):</i>			
52 år	0,0069	0,0015	
57 år	-0,1364	-0,0290	*
62 år	-0,2310	-0,0482	***
72 år	0,0145	0,0032	
77 år	-0,1907	-0,0401	**
82 år	-0,6931	-0,1299	***
87-97 år	-1,1654	-0,1927	***
<i>Køn (reference=mand):</i>			
Kvinde	-0,2845	-0,0649	***
<i>Civilstand (reference=gift/i registreret partnerskab¹):</i>			
Separeret/fraskilt	-0,0573	-0,0124	
Enke/enkemand	0,1844	0,0415	***
Aldrig gift	-0,1304	-0,0277	*
<i>Højeste fuldførte uddannelsesniveau (reference=erhvervsuddannelse):</i>			
Grundskole	-0,1881	-0,0396	***
Gymnasial uddannelse	0,0555	0,0122	
Kort videregående uddannelse	0,2299	0,0520	**
Mellemlang videregående uddannelse inkl. bachelor	0,2514	0,0571	***
Lang videregående uddannelse inkl. ph.d.	0,2660	0,0605	***
Uoplyst	-0,4433	-0,0882	***
<i>Socioøkonomisk status (reference= holdt helt op på arbejdsmarkedet (pensionist)²):</i>			
På arbejdsmarkedet	-0,0640	-0,0338	
Midlertidigt holdt op på arbejdsmarkedet	-0,1600	-0,0138	
<i>Har hjulpet egne børn inden for den seneste måned³ (reference=nej):</i>			
Ja	0,2010	0,0453	***
<i>Har hjulpet egne forældre og/eller svigerforældre inden for den seneste måned⁴ (reference=nej):</i>			
Ja	0,1710	0,0384	***
<i>Selvurderet helbred (reference=godt/meget godt):</i>			
Nogenlunde	-0,3461	-0,0704	***
Dårligt/Meget dårligt	-0,8862	-0,1580	***
<i>Relativt selvvurderet helbred (reference=som de flestes):</i>			
Bedre	0,1736	0,0390	***
Dårligere	0,0939	0,0208	
Ved ikke	-0,1805	-0,0380	
<i>Kontakt til alment praktiserende læge inden for det seneste år (reference=ja):</i>			

	Koefficient	Marginal effekt	Sign.
Nej	-0,0490	-0,0106	
<i>Kontakt til speciallæge inden for det seneste år (reference=nej):</i>			
Ja	-0,0167	-0,0036	
<i>Kontakt til fysioterapeut inden for det seneste år (reference=nej):</i>			
Ja	0,1344	0,0300 ***	
<i>Kontakt til psykolog inden for det seneste år (reference=nej):</i>			
Ja	0,2237	0,0506	
<i>Antal diagnoser ifm. kontakt med sygehus inden for det seneste år</i>			
	0,0008	0,0002	
<i>Antal indlæggelses-/sengedage ifm. kontakt med sygehus inden for det seneste år</i>			
	-0,0082	-0,0018	
<i>Diagnose(r) for fysisk sygdom ifm. kontakt med sygehus inden for det seneste år (reference=ja):</i>			
Nej	-0,0541	-0,0117	
<i>Diagnose(r) for psykisk lidelse ifm. kontakt med psykiatrien inden for det seneste år (reference=nej):</i>			
Ja	-0,4190	-0,0839 *	
<i>Antal indlæggelses-/sengedage ifm. kontakt med psykiatrien inden for det seneste år</i>			
	-0,0044	-0,0010	
Konstant	-0,4571		***

Anm.: N = 25.196

* = signifikant på et 5-procents-niveau, ** = signifikant på et 1-procents-niveau og *** = signifikant på et 0,1-procents-niveau

Note: ¹ Registreret partnerskab svarer til samlevende.

² Inkluderer ganske få respondenter, der har svaret, at de aldrig har været på arbejdsmarkedet.

³ Inkluderer hjælp til a) rengøring, vask, indkøb eller madlavning, b) at vedligeholde bolig eller have, c) at ordne pengesager eller henvendelse til og fra offentlige myndigheder, d) at komme til undersøgelse, behandling o.l. og/eller e) at komme udendørs, på besøg eller til fritidsaktiviteter.

⁴ Inkluderer hjælp til a) rengøring, vask, indkøb eller madlavning, b) at vedligeholde bolig eller have og/eller c) at passe børnebørn.

Kilde: Ældredatabasens 1., 4. og 5. bølge (hvv. 1997, 2012 og 2017).

Det fremgår af Tabel 4.1, at der også er stærkt statistisk signifikante sammenhænge med flere af de øvrige karakteristika. Det højner således blandt andet *isoleret set* sandsynligheden for at have udført frivilligt arbejde inden for det seneste år at have en videregående uddannelse, at have et relativt selv vurderet helbred, som er bedre end de flestes, og at have hjulpet egne børn og (sviger)forældre med en eller flere dagligdags aktiviteter inden for den seneste måned, mens det omvendt blandt andet *isoleret set* reducerer sandsynligheden for at have udført frivilligt arbejde at have et nogenlunde eller dårligt selv vurderet helbred og at være blevet diagnosticeret med en psykisk lidelse i forbindelse med kontakt med psykiatrien.

Vi har også undersøgt, om sammenhængen mellem karakteristikaene og sandsynligheden for at have udført frivilligt arbejde ændrer sig afhængigt af undersøgelsesåret. Til dette formål har vi foretaget en regression som ovenfor men derudover inkluderet interaktioner mellem variabelen for hvert karakteristikum og variabelen for undersøgelsesår. Resultaterne fra denne analyse er præsenteret i Tabel 4.2, dog fremgår kun interaktionerne og kun for de variable, hvor der er statistisk signifikante sammenhænge.

Tabel 4.2 Regressionskoefficienter på baggrund af binomial logistisk regression, der estimerer sandsynligheden for at have udført frivilligt arbejde inden for det seneste år. Respondenter i 1997, 2012 og 2017. Resultater kun vist for interaktioner med undersøgelsesår og kun for de variable, hvor der er statistisk signifikante sammenhænge.

	Koefficient	Sign.
<i>Alder×undersøgelsesår:</i>		
52 år×2012	0,1468	
57 år×2012	0,1262	
62 år×2012	0,2112	*
72 år×2012	0,0617	
77 år×2012	0,2668	*
82 år×2012	-0,3698	*
87-97 år×2012	-0,0668	
52 år×1997	0,4931	***
57 år×1997	0,3541	**
62 år×1997	0,3875	**
72 år×1997	-0,1479	
77 år×1997	0,0273	
<i>Har hjulpet forældre og/eller svigerforældre inden for den seneste måned×undersøgelsesår:</i>		
Ja×2012	0,0175	
Ja×1997	0,1975	*
<i>Kontakt til alment praktiserende læge inden for det seneste år×undersøgelsesår:</i>		
Nej×2012	0,3157	**
Nej×1997	0,2003	

Anm.: N = 25.196

* = signifikant på et 5-procents-niveau, ** = signifikant på et 1-procents-niveau og *** = signifikant på et 0,1-procents-niveau

Note: ¹ Registreret partnerskab svarer til samlevende.

² Inkluderer ganske få respondenter, der har svaret, at de aldrig har været på arbejdsmarkedet.

³ Inkluderer hjælp til a) rengøring, vask, indkøb eller madlavning, b) at vedligeholde bolig eller have, c) at ordne pengesager eller henvendelse til og fra offentlige myndigheder, d) at komme til undersøgelse, behandling o.lign. og/eller e) at komme udendørs, på besøg eller til fritidsaktiviteter.

⁴ Inkluderer hjælp til a) rengøring, vask, indkøb eller madlavning, b) at vedligeholde bolig eller have og/eller c) at passe børnebørn.

Kilde: Ældredatabasens 1., 4. og 5. bølge (hvh. 1997, 2012 og 2017).

Tabel 4.2 viser, at interaktionerne mellem visse aldre og undersøgelsesår er statistisk signifikante. Det gælder fx interaktionerne '52 år×1997', '57 år×1997' og '62 år×1997', som alle er positive. Det betyder, at den mindre sandsynlighed for at have udført frivilligt arbejde for de 52-, 57- og 62-årige set i forhold til de 67-årige, som vi fandt i hovedmodellen, jf. Tabel 4.1 ovenfor, *isoleret set* gælder i mindre grad i 1997 end i 2017. Ja, faktisk er sandsynligheden for at have udført frivilligt arbejde i 1997 større for de 52-, 57- og 62-årige end for de 67-årige, jf. Figur 4.1.

Også interaktionerne '62 år×2012' og '77 år×2012' er positive og statistisk signifikante, idet den mindre sandsynlighed for at have udført frivilligt arbejde for de 62- og 77-årige set i forhold til de 67-årige, som vi fandt i hovedmodellen, *isoleret set* i mindre grad gælder i 2012 end i 2017. Omvendt er interaktionen '82 år×2012' negativ og statistisk signifikant, hvilket er ensbetydende med, at den mindre sandsynlighed for at have udført frivilligt arbejde for de 82-årige set i forhold til de 67-årige, som vi fandt i hovedmodellen, *isoleret set* er endnu mere udtalt i 2012 end i 2017.

Derudover finder vi, at interaktionen 'Har hjulpet forældre og/eller svigerforældre inden for den seneste måned (ja)×1997' er positiv og statistisk signifikant. I 1997 var den positive sammenhæng mellem at have hjulpet forældre og/eller svigerforældre inden for den seneste måned og at have udført frivilligt arbejde altså *isoleret set* endnu mere udtalt end i 2017. Endelig finder vi, at den negative sammenhæng mellem ikke at have haft kontakt med sin alment praktiserende læge inden for det seneste år og at have udført frivilligt arbejde *isoleret set* var mindre udtalt i 2012 end i 2017 (interaktionen 'Kontakt til alment praktiserende læge inden for det seneste år (nej)×2012' er således positiv og statistisk signifikant).

5 Frivilligområder

Vi undersøger nu, hvorvidt respondenterne i 2012 og 2017 har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år inden for en række specifikke områder. Jævnfør beskrivelsen i afsnit 3 ovenfor er respondenterne i Ældredatabasens 4. og 5. bølge blevet spurgt, om de er frivillige inden for 12 specifikke områder samt "Andre områder". De, som har svaret ja til at være frivillig inden for et givet område, er derefter blevet spurgt, om de har udført frivilligt arbejde inden for pågældende område inden for det seneste år. Flere af disse områder indeholder forholdsvis få respondenter, og vi har derfor til analysebrug valgt at gruppere dem i syv større områder:

- "Sociale forhold og sundhed" (dækker "Det sociale område" og "Sundheds- og sygdomsområdet")
- "Idræt og fritid" (dækker "Idrætsområdet" og "Det frivillige område i øvrigt")
- "Uddannelse, erhverv og rådgivning" (dækker "Uddannelse, undervisning og forskning", "Fagligt arbejde og erhvervs- og brancheorganisationer" og "Rådgivning og juridisk bistand")
- "Kultur og religion" (dækker "Kulturområdet" og "Religion og kirke")
- "Bolig og lokalsamfund" (dækker "Bolig- og lokalsamfundsområdet")
- "Miljø, politik og internationale aktiviteter" (dækker "Miljøområdet", "Politik og partiforeninger" og "Internationale aktiviteter")
- "Andre områder" (dækker "Andre områder end de nævnte")

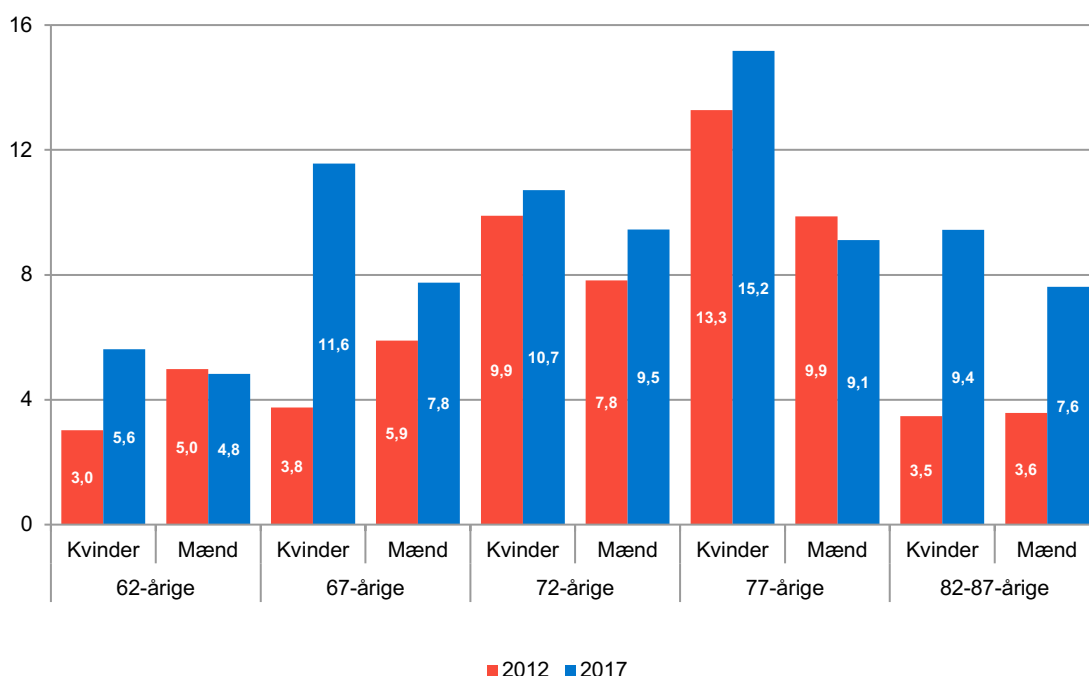
Vi har, som tidligere nævnt, kun mulighed for at sammenligne respondenterne i Ældredatabasens 4. og 5. bølge, det vil sige i 2012 og 2017, da spørgsmålene vedrørende typen af frivilligt arbejde ikke er sammenlignelige med dem i 1997. Som beskrevet i afsnit 2.2 har vi i disse analyser desuden valgt at fokusere på de 62-årige og ældre, og vi har lagt de 82- og 87-årige sammen i én samlet aldersgruppe af 82-87-årige grundet et mindre datagrundlag. Endvidere har vi af pladshensyn valgt kun at vise resultatet af analyserne særskilt for kvinder og mænd.

Hovedresultaterne er:

- "Sociale forhold og sundhed" samt "Idræt og fritid" er de største frivilligområder (dvs. de områder, hvor de største andele af respondenterne har udført frivilligt arbejde i det seneste år). Samlet set er begge områder vokset fra 2012 til 2017. Det er især kvinder, der udfører frivilligt arbejde inden for det sociale område, og især mænd, der udfører frivilligt arbejde inden for idrætsområdet.
- Området 'Kultur og religion' er det tredjestørste område, og for de fleste kombinationer af alder og køn har der været en fremgang mellem 2012 og 2017 i andelen, der har udført frivilligt arbejde inden for området. Det er imidlertid kun for de 67-årige kvinder, at fremgangen viser sig at være statistisk signifikant (fra 6 % i 2012 til 11 % i 2017).
- De mindste frivilligområder er "Uddannelse, erhverv og rådgivning", "Bolig og lokalsamfund" samt "Miljø, politik og internationale aktiviteter". Andelen der har været frivillige inden for disse områder inden for det seneste år har været ganske stabil mellem 2012 og 2017.
- Andelen af respondenter, der har oplyst at have været aktive inden for andre frivilligområder end de oven for nævnte inden for det seneste år, ser for de fleste kombinationer af alder og køn ud til at være faldet lidt mellem 2012 og 2017. Faldet er dog kun statistisk signifikant for de 62-, 72- og 77-årige kvinder.

Først belyser vi frivilligområdet "Sociale forhold og sundhed". Det fremgår af Figur 5.1, at der for langt de fleste kombinationer af alder og køn ser ud til at være en fremgang mellem 2012 og 2017 i andelen, der har udført frivilligt arbejde inden for dette område inden for det seneste år. Fremgangen er særligt udtalt, og statistisk signifikant, for de 67-årige kvinder (fra 4 % i 2012 til 12 % i 2017) samt for de 82-87-årige kvinder og mænd (fra henholdsvis 3 og 4 % i 2012 til henholdsvis 9 og 8 % i 2017). Det fremgår desuden af figuren, at andelen, der har udført frivilligt arbejde inden for dette område inden for det seneste år, topper for de 72- og 77-årige i både 2012 og 2017 (blandt kvinder dog også de 67-årige i 2017). Endvidere viser figuren, at det for de fleste aldre i 2017 gælder, at kvinder oftere har udført frivilligt arbejde inden for dette område end mænd, og at dette i mindre grad var tilfældet i 2012.

Figur 5.1 Andelen, der har udført frivilligt arbejde inden for området "Sociale forhold og sundhed" inden for det seneste år. Særligt for alder, køn og undersøgelsesår. Respondenter i alderen 62, 67, 72, 77, 82-87 år. 2012 og 2017. Procent.

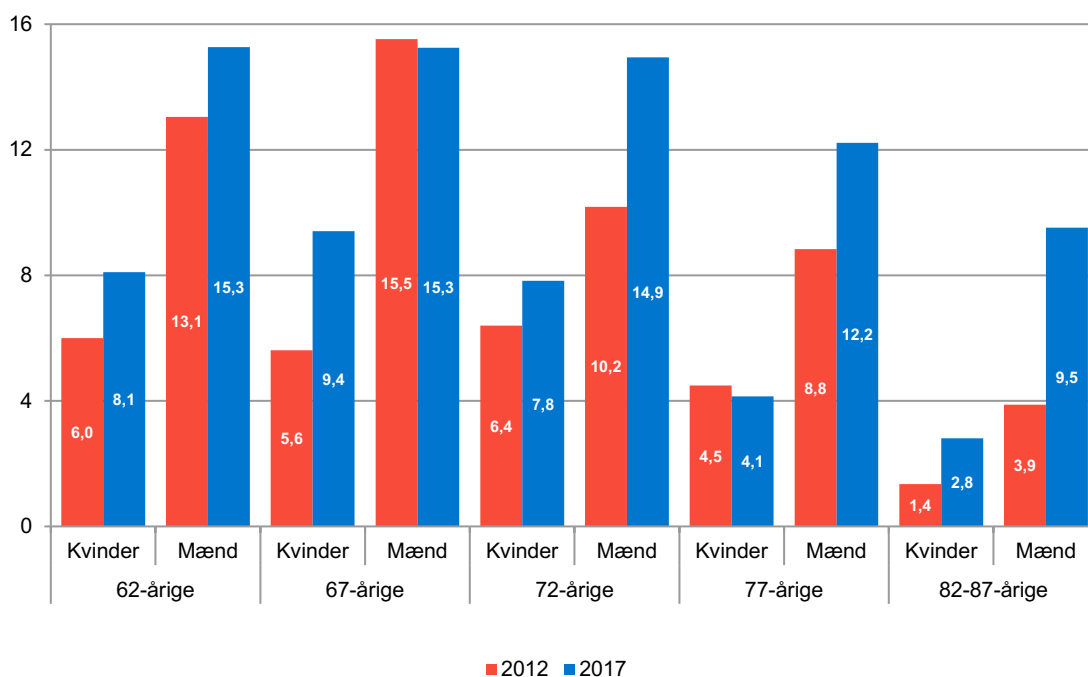
Anm.: 2012 kvinder: 62-årige: N = 934; 67-årige: N = 962; 72-årige: N = 625; 77-årige: N = 445; 82-87-årige: N = 519
 2017 kvinder: 62-årige: N = 877; 67-årige: N = 882; 72-årige: N = 857; 77-årige: N = 532; 82-87-årige: N = 498
 2012 mænd: 62-årige: N = 843; 67-årige: N = 883; 72-årige: N = 550; 77-årige: N = 385; 82-87-årige: N = 335
 2017 mænd: 62-årige: N = 786; 67-årige: N = 800; 72-årige: N = 783; 77-årige: N = 450; 82-87-årige: N = 420
 Forskellen i andelen, der har udført frivilligt arbejde inden for området "Sociale forhold og sundhed" inden for det seneste år, mellem undersøgelsesår for alle kombinationer af alder og køn er testet parvis med en chi2-test. Der er anvendt en grænse for statistisk signifikans på et 5-procents-niveau. For de 67-årige kvinder; de 82-87-årige kvinder og de 82-87-årige mænd er forskellen mellem 2012 og 2017 statistisk signifikant. For de øvrige kombinationer af alder og køn er der ikke statistisk signifikant forskel mellem undersøgelsesårene.

Kilde: Ældredatabasens 4. og 5. bølge (hvh. 2012 og 2017).

På frivilligområdet "Idræt og fritid" finder vi også, at der for de fleste kombinationer af alder og køn ser ud til at være en fremgang mellem 2012 og 2017 i andelen, der har udført frivilligt arbejde inden for området inden for det seneste år, jf. Figur 5.2. Stigningen mellem 2012 og 2017 er statistisk signifikant for de 67-årige kvinder samt for de 72-årige og 82-87-årige mænd. Andelen, der har været aktive inden for dette frivillighedsområde inden for det seneste år, er særligt høj blandt de 62-72-

årige. Dette gælder både kvinder og mænd i både 2012 og 2017. Det fremgår dog også af figuren, at det for alle aldre i både 2012 og 2017 gælder, at mænd oftere har arbejdet frivilligt inden for området inden for det seneste år end kvinder, hvilket er i modsætning til, hvad vi fandt for området "Sociale forhold og sundhed".

Figur 5.2 Andelen, der har udført frivilligt arbejde inden for området "Idræt og fritid" inden for det seneste år. Særskilt for alder, køn og undersøgelsesår. Respondenter i alderen 62, 67, 72, 77, 82-87 år. 2012 og 2017. Procent.

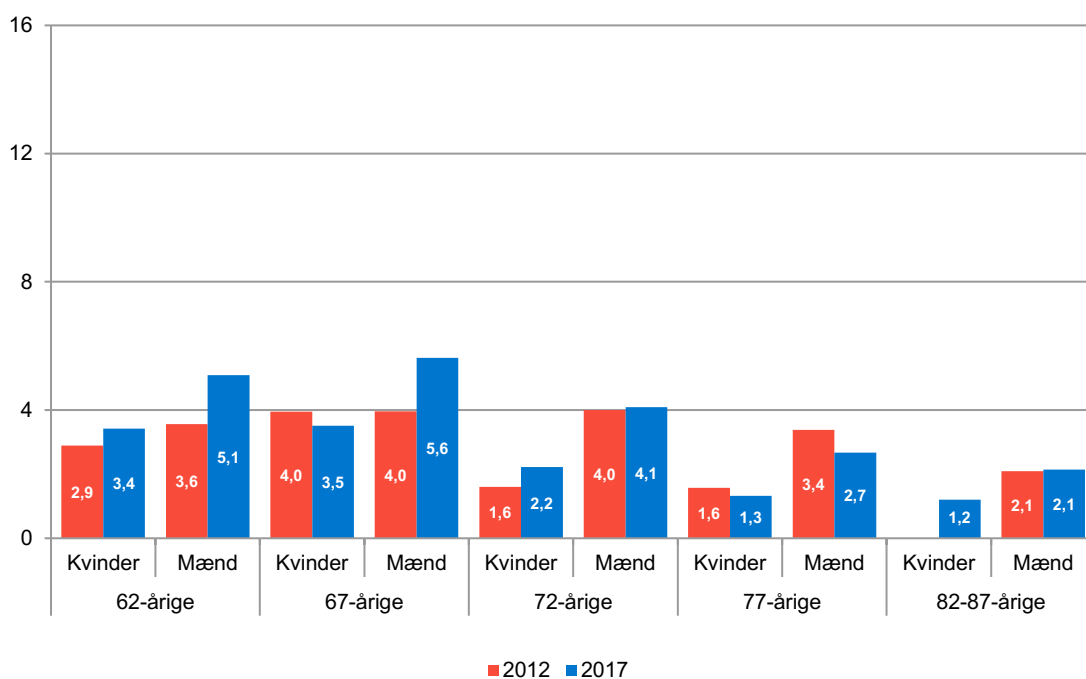
Anm.: 2012 kvinder: 62-årige: N = 934; 67-årige: N = 962; 72-årige: N = 625; 77-årige: N = 445; 82-87-årige: N = 519
 2017 kvinder: 62-årige: N = 877; 67-årige: N = 882; 72-årige: N = 857; 77-årige: N = 532; 82-87-årige: N = 498
 2012 mænd: 62-årige: N = 843; 67-årige: N = 883; 72-årige: N = 550; 77-årige: N = 385; 82-87-årige: N = 335
 2017 mænd: 62-årige: N = 786; 67-årige: N = 800; 72-årige: N = 783; 77-årige: N = 450; 82-87-årige: N = 420
 Forskellen i andelen, der har udført frivilligt arbejde inden for området "Idræt og fritid" inden for det seneste år, mellem undersøgelsesår for alle kombinationer af alder og køn er testet parvis med en chi2-test. Der er anvendt en grænse for statistisk signifikans på et 5-procents-niveau. For de 67-årige kvinder, de 72-årige mænd og de 82-87-årige mænd er forskellen mellem 2012 og 2017 statistisk signifikant. For de øvrige kombinationer af alder og køn er der ikke statistisk signifikant forskel mellem undersøgelsesårene.

Kilde: Ældredatabasens 4. og 5. bølge (hvh. 2012 og 2017).

Sammenlignet med "Sociale forhold og sundhed" og "Idræt og fritid" har en del færre respondenter udført frivilligt arbejde inden for området "Uddannelse, erhverv og rådgivning" inden for det seneste år. Dette gælder på tværs af samtlige kombinationer af alder og køn i både 2012 og 2017 (sammenlign Figur 5.3 med Figur 5.1 og Figur 5.2 ovenfor). Figur 5.3 viser også, at andelen, der har været frivillige inden for dette område inden for det seneste år, har været mere stabil mellem 2012 og 2017 end inden for de førnævnte områder, hvor vi har set stigninger i frivilligheden. Der er således ingen statistisk signifikante forskelle i andelen, der har udført frivilligt arbejde inden for "Uddannelse, erhverv og rådgivning" inden for det seneste år mellem 2012 og 2017 på tværs af alle kombinationer af alder og køn. Andelen, der har været aktive inden for dette frivillighedsområde inden for det se-

neste år, tenderer mod at være en anelse større blandt de 62-67-årige. Dette gælder både for kvinder og mænd i både 2012 og 2017. Mænd tenderer desuden på tværs af aldre mod at være lidt mere aktive end kvinder i både 2012 og 2017.

Figur 5.3 Andelen, der har udført frivilligt arbejde inden for området "Uddannelse, erhverv og rådgivning" inden for det seneste år. Særskilt for alder, køn og undersøgelsesår. Respondenter i alderen 62, 67, 72, 77, 82-87 år. 2012 og 2017. Procent.

Anm.: 82-87-årige kvinder er ikke vist i 2012 af diskretionshensyn.

2012 kvinder: 62-årige: N = 934; 67-årige: N = 962; 72-årige: N = 625; 77-årige: N = 445; 82-87-årige: N = 519

2017 kvinder: 62-årige: N = 877; 67-årige: N = 882; 72-årige: N = 857; 77-årige: N = 532; 82-87-årige: N = 498

2012 mænd: 62-årige: N = 843; 67-årige: N = 883; 72-årige: N = 550; 77-årige: N = 385; 82-87-årige: N = 335

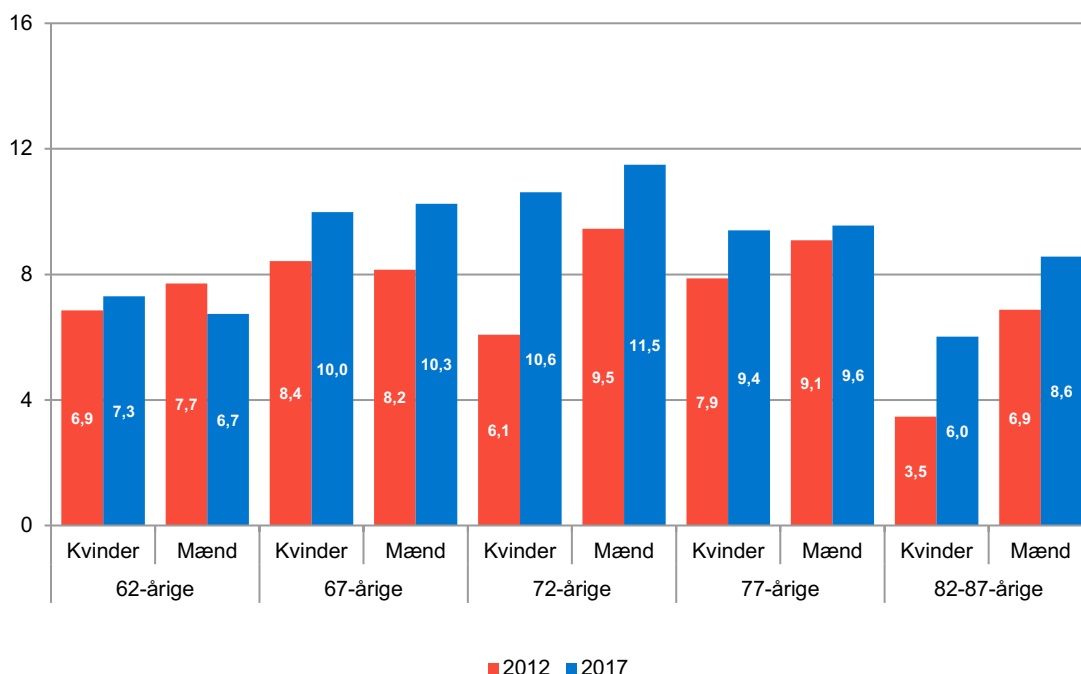
2017 mænd: 62-årige: N = 786; 67-årige: N = 800; 72-årige: N = 783; 77-årige: N = 450; 82-87-årige: N = 420

Forskellen i andelen, der har udført frivilligt arbejde inden for området "Uddannelse, erhverv og rådgivning" inden for det seneste år, mellem undersøgelsesår for alle kombinationer af alder og køn er testet parvis med en chi2-test. Der er anvendt en grænse for statistisk signifikans på et 5-procents-niveau. For ingen af kombinationerne af alder og køn er der statistisk signifikant forskel mellem undersøgelsesårene.

Kilde: Ældredatabasens 4. og 5. bølge (hvh. 2012 og 2017).

Flere af respondenterne har udført frivilligt arbejde inden for området "Kultur og religion". Figur 5.4 viser desuden, som tilfældet var med frivilligområderne "Sociale forhold og sundhed" og "Idræt og fritid", at der for de fleste kombinationer af alder og køn ser ud til at være en fremgang mellem 2012 og 2017 i andelen, der har udført frivilligt arbejde inden for området inden for det seneste år. Det er imidlertid kun for de 67-årige kvinder, at fremgangen viser sig at være statistisk signifikant (fra 6 % i 2012 til 11 % i 2017). Figuren viser også, at andelen, der har været aktive inden for dette frivillighedsområde inden for det seneste år, tenderer mod at være en anelse større blandt de 67-77-årige sammenlignet med de øvrige aldre blandt både kvinder og mænd i 2017, mens billedet på tværs af aldersgrupper er mindre klart i 2012. Der er heller ikke et entydigt mønster på tværs af køn.

Figur 5.4 Andelen, der har udført frivilligt arbejde inden for området "Kultur og religion" inden for det seneste år. Særskilt for alder, køn og undersøgelsesår. Respondenter i alderen 62, 67, 72, 77, 82-87 år. 2012 og 2017. Procent.

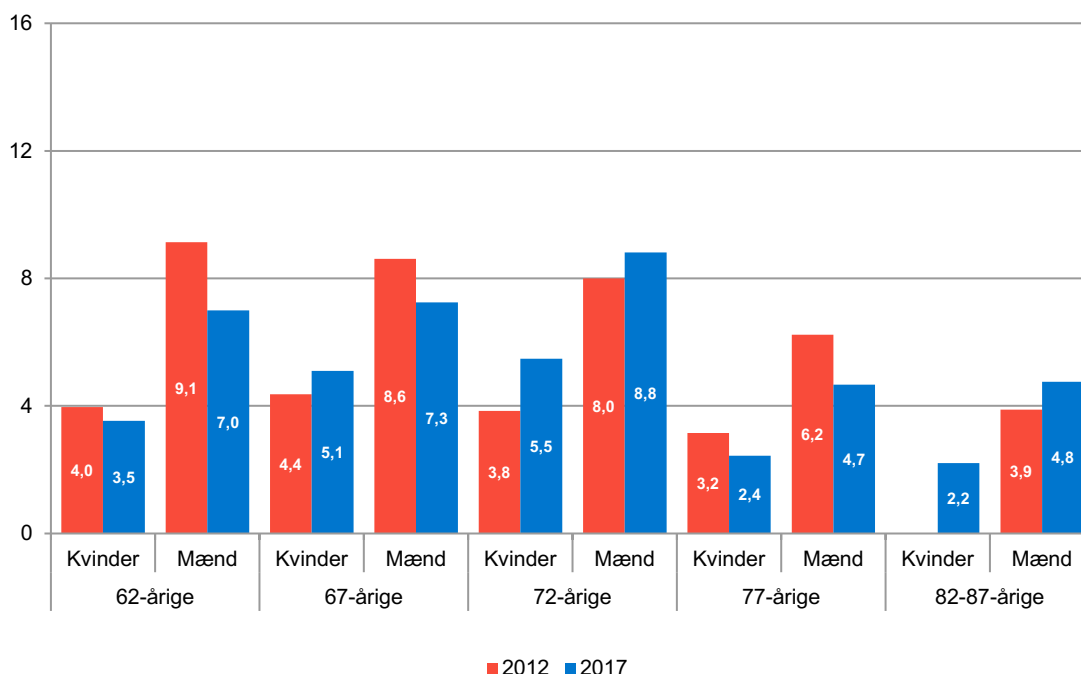

Anm.: 2012 kvinder: 62-årige: N = 934; 67-årige: N = 962; 72-årige: N = 625; 77-årige: N = 445; 82-87-årige: N = 519
 2017 kvinder: 62-årige: N = 877; 67-årige: N = 882; 72-årige: N = 857; 77-årige: N = 532; 82-87-årige: N = 498
 2012 mænd: 62-årige: N = 843; 67-årige: N = 883; 72-årige: N = 550; 77-årige: N = 385; 82-87-årige: N = 335
 2017 mænd: 62-årige: N = 786; 67-årige: N = 800; 72-årige: N = 783; 77-årige: N = 450; 82-87-årige: N = 420
 Forskellen i andelen, der har udført frivilligt arbejde inden for området "Kultur og religion" inden for det seneste år, mellem undersøgelsesår for alle kombinationer af alder og køn er testet parvis med en chi2-test. Der er anvendt en grænse for statistisk signifikans på et 5-procents-niveau. For de 72-årige kvinder er forskellen mellem 2012 og 2017 statistisk signifikant. For de øvrige kombinationer af alder og køn er der ikke statistisk signifikant forskel mellem undersøgelsesårene.

Kilde: Ældredatabasens 4. og 5. bølge (hhv. 2012 og 2017).

Færre af respondenterne har udført frivilligt arbejde inden for området "Bolig og lokalsamfund", jf. Figur 5.5. Ser vi på udviklingen over tid, finder vi ingen nævneværdige (eller statistisk signifikante) forskelle mellem 2012 og 2017 på tværs af samtlige kombinationer af alder og køn. Figuren viser endvidere, at andelen, der har været aktive inden for dette frivillighedsområde inden for det seneste år, tenderer mod at være en anelse større blandt de 62-72-årige i både 2012 og 2017. Dette gælder dog særligt blandt mænd. Mænd er desuden oftere aktive inden for dette frivillighedsområde end kvinder. I 2012 var andelen, der havde været aktive inden for området inden for det seneste år, cirka dobbelt så stor blandt mænd på tværs af aldersgrupper, mens forskellen mellem kvinder og mænd i 2017 for de fleste aldre er en anelse mindre.

Figur 5.5 Andelen, der har udført frivilligt arbejde inden for området "Bolig og lokalsamfund" inden for det seneste år. Særskilt for alder, køn og undersøgelsesår. Respondenter i alderen 62, 67, 72, 77, 82-87 år. 2012 og 2017. Procent.

Anm.: 82-87-årige kvinder er ikke vist i 2012 af diskretionshensyn.

2012 kvinder: 62-årige: N = 934; 67-årige: N = 962; 72-årige: N = 625; 77-årige: N = 445; 82-87-årige: N = 519

2017 kvinder: 62-årige: N = 877; 67-årige: N = 882; 72-årige: N = 857; 77-årige: N = 532; 82-87-årige: N = 498

2012 mænd: 62-årige: N = 843; 67-årige: N = 883; 72-årige: N = 550; 77-årige: N = 385; 82-87-årige: N = 335

2017 mænd: 62-årige: N = 786; 67-årige: N = 800; 72-årige: N = 783; 77-årige: N = 450; 82-87-årige: N = 420

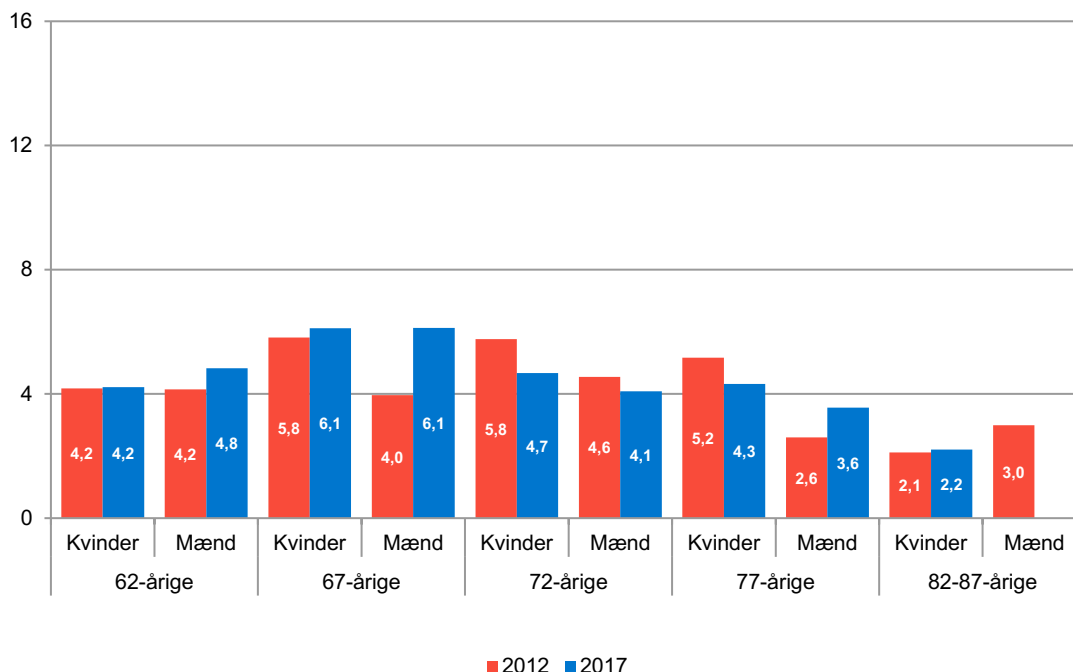
Forskellen i andelen, der har udført frivilligt arbejde inden for området "Bolig og lokalsamfund" inden for det seneste år, mellem undersøgelsesår for alle kombinationer af alder og køn er testet parvis med en chi2-test. Der er anvendt en grænse for statistisk signifikans på et 5-procents-niveau. For ingen af kombinationerne af alder og køn er der statistisk signifikant forskel mellem undersøgelsesårene.

Kilde: Ældredatabasens 4. og 5. bølge (hvh. 2012 og 2017).

"Miljø, politik og internationale aktiviteter" udgør det andet frivilligområde, hvor kvinder andelsmæssigt ikke kan siges at være i undertal, jf. Figur 5.6. Dette gjaldt dog i højere grad i 2012 end i 2017. Der er imidlertid forholdsvis få respondenter, der har udført frivilligt arbejde inden for området inden for det seneste år. Dette gælder på tværs af samtlige kombinationer af alder og køn i både 2012 og 2017. Figuren viser også, at andelen, der har været frivillige inden for området inden for det seneste år, har været ret stabil mellem 2012 og 2017. Det er således kun for de 67-årige mænd, at andelen er (steget) statistisk signifikant mellem 2012 og 2017.

Figur 5.6 Andelen, der har udført frivilligt arbejde inden for området "Miljø, politik og internationale aktiviteter" inden for det seneste år. Særskilt for alder, køn og undersøgelsesår. Respondenter i alderen 62, 67, 72, 77, 82-87 år. 2012 og 2017. Procent.

Anm.: 82-87-årige mænd er ikke vist i 2017 af diskretionshensyn.

2012 kvinder: 62-årige: N = 934; 67-årige: N = 962; 72-årige: N = 625; 77-årige: N = 445; 82-87-årige: N = 519

2017 kvinder: 62-årige: N = 877; 67-årige: N = 882; 72-årige: N = 857; 77-årige: N = 532; 82-87-årige: N = 498

2012 mænd: 62-årige: N = 843; 67-årige: N = 883; 72-årige: N = 550; 77-årige: N = 385; 82-87-årige: N = 335

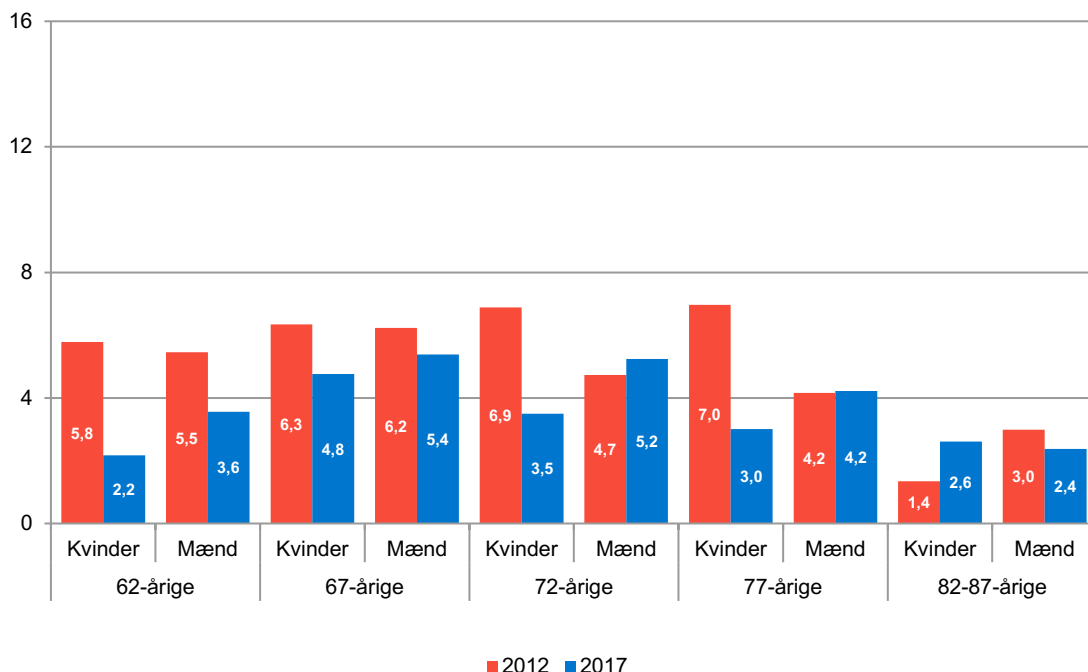
2017 mænd: 62-årige: N = 786; 67-årige: N = 800; 72-årige: N = 783; 77-årige: N = 450; 82-87-årige: N = 420

Forskellen i andelen, der har udført frivilligt arbejde inden for området "Miljø, politik og internationale aktiviteter" inden for det seneste år, mellem undersøgelsesår for alle kombinationer af alder og køn er testet parvis med en chi2-test. Der er anvendt en grænse for statistisk signifikans på et 5-procents-niveau. For de 67-årige mænd er forskellen mellem 2012 og 2017 statistisk signifikant. For de øvrige kombinationer af alder og køn er der ikke statistisk signifikant forskel mellem undersøgelsesårene.

Kilde: Ældredatabasens 4. og 5. bølge (hhv. 2012 og 2017).

Andelen af respondenter i kategorien "Andre områder", jf. Figur 5.7, der har oplyst at have været aktive inden for andre frivilligområder end de oven for nævnte inden for det seneste år, ser for de fleste kombinationer af alder og køn ud til at være faldet mellem 2012 og 2017. Faldet er imidlertid kun statistisk signifikant for de 62-, 72- og 77-årige kvinder. Mens andelen i flere tilfælde var større blandt kvinder end mænd i 2012 ser det modsatte ud til at være gældende i 2017.

Figur 5.7 Andelen, der har udført frivilligt arbejde inden for området "Andre områder" inden for det seneste år. Særskilt for alder, køn og undersøgelsesår. Respondenter i alderen 62, 67, 72, 77, 82-87 år. 2012 og 2017. Procent.

Anm.: 2012 kvinder: 62-årige: N = 934; 67-årige: N = 962; 72-årige: N = 625; 77-årige: N = 445; 82-87-årige: N = 519
 2017 kvinder: 62-årige: N = 877; 67-årige: N = 882; 72-årige: N = 857; 77-årige: N = 532; 82-87-årige: N = 498
 2012 mænd: 62-årige: N = 843; 67-årige: N = 883; 72-årige: N = 550; 77-årige: N = 385; 82-87-årige: N = 335
 2017 mænd: 62-årige: N = 786; 67-årige: N = 800; 72-årige: N = 783; 77-årige: N = 450; 82-87-årige: N = 420
 Forskellen i andelen, der har udført frivilligt arbejde inden for området "Andre områder" inden for det seneste år, mellem undersøgelsesår for alle kombinationer af alder og køn er testet parvis med en chi2-test. Der er anvendt en grænse for statistisk signifikans på et 5-procents-niveau. For de 62-, 72- og 77-årige kvinder er forskellen mellem 2012 og 2017 statistisk signifikant. For de øvrige kombinationer af alder og køn er der ikke statistisk signifikant forskel mellem undersøgelsesårene.

Kilde: Ældredatabasens 4. og 5. bølge (hhv. 2012 og 2017).

6 Intensiteten af det frivillige arbejde

I dette kapitel undersøger vi, hvor mange timer respondenterne samlet set har lagt i frivilligt arbejde inden for det seneste år uden at skele til, hvilken type af frivilligt arbejde og hvor mange forskellige typer der i så fald har været tale om. Det gør vi selvsagt kun for de respondenter, der i Ældredata-basens 4. og 5. bølge har svaret ja til, at de har arbejdet frivilligt inden for ét eller flere områder inden for det seneste år. Spørgsmålet om antallet af timer er, som nævnt, ikke stillet i 1997, hvorfor vi kun ser på udviklingen mellem 2012 og 2017.¹⁴

Hovedresultaterne er:

- Det gennemsnitlige antal timer af frivilligt arbejde blandt de respondenter, der i undersøgelsen har svaret ja til, at de har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år, var samlet set 162 timer i 2012 og 170 timer i 2017. Forskellen mellem 2012 og 2017 er ikke statistisk signifikant.
- Isoleret set lægger mænd, der er frivillige, flere timer i det frivillige arbejde end kvinder.
- Intensiteten af det frivillige arbejde stiger ved overgangen til pensionisttilværelsen. Således er det de 67-77-årige frivillige, der lægger mest tid i frivilligt arbejde. I gennemsnit har de brugt op mod 200 timer inden for det seneste år, hvilket svarer til ca. 16-17 timer om måneden.
- Langt de fleste respondenter, der har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år, har arbejdet frivilligt relativt få timer, mens få har arbejdet frivilligt mange timer.

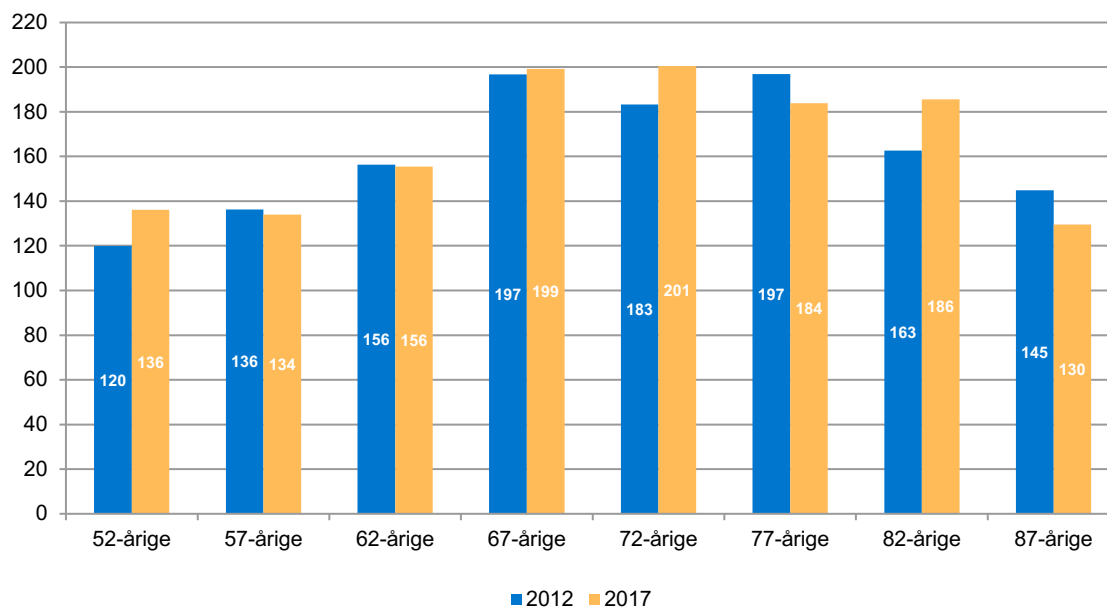
Figur 6.1 viser det gennemsnitlige antal timer, der er lagt i frivilligt arbejde inden for det seneste år blandt dem, der har udført frivilligt arbejde inden for ét eller flere områder inden for det seneste år særskilt for alder og undersøgelsesår. Figuren viser først og fremmest, at det er aldersgrupperne, der typisk har trukket sig tilbage fra arbejdsmarkedet, de 67-77-årige frivillige, der lægger mest tid i frivilligt arbejde. I gennemsnit har de brugt op mod 200 timer inden for det seneste år, hvilket svarer til ca. 16-17 timer om måneden, hvis tiden har været brugt ligeligt over året. Det gennemsnitlige tidsforbrug for disse aldersgrupper ligger et niveau over tiden brugt af de frivillige i de aldersgrupper, hvor mange stadig er i arbejde. De 52-57-årige frivillige har i gennemsnit brugt 120-136 timer inden for det seneste år svarende til ca. 10-11 timer om måneden. Også de 82-årige har brugt relativt mere tid på det frivillige arbejde end 52-57-årige, mens de 87-årige frivillige er nogenlunde på niveau med tidsforbruget blandt de 52-57-årige.

I et udviklingsperspektiv viser figuren endvidere, at der ikke er store forskelle mellem de frivilliges gennemsnitlige tidsforbrug på frivilligt arbejde i 2012 og 2017. Forskellene mellem det gennemsnitlige tidsforbrug i de to år er ikke signifikante for nogen af aldersgrupperne i figuren.

Det gennemsnitlige antal timer, der er lagt i frivilligt arbejde, blandt de respondenter, der har svaret ja til, at de har udført frivilligt arbejde inden for ét eller flere områder inden for det seneste år, er i 2012 og 2017 samlet set henholdsvis 162 og 171 timer, og medianen er i begge tilfælde 100 timer. Hvis tidsforbruget er jævnt fordelt over året svarer det til ca. 14 timer om måneden i begge år. En t-test viser, at forskellen i gennemsnittet mellem 2012 og 2017 ikke er statistisk signifikant.

¹⁴ Vi har sat en øvre grænse for antallet af timer, der er udført frivilligt arbejde inden for på et givet frivilligområde inden for det seneste år til 1.700. For de ganske få respondenter, der har oplyst at have haft mere end 1.700 timers frivilligt arbejde ét eller flere områder inden for det seneste år, har vi for pågældende frivilligområde(r) sat antallet af timer til 1.700.

Figur 6.1 Antal af timer, der er lagt i frivilligt arbejde inden for det seneste år. Særskilt for alder og undersøgelsesår. Respondenter i alderen 52, 57, 62, 67, 72, 77, 82 og 87 år, der har svaret ja til at have udført frivilligt arbejde inden for ét eller flere områder inden for det seneste år. 2012 og 2017. Gennemsnit.

Anm.: 2012: 52-årige: N = 507; 57-årige: N = 542; 62-årige: N = 533; 67-årige: N = 638; 72-årige: N = 395; 77-årige: N = 242; 82-årige: N = 81; 87-årige: N = 19
 2017: 52-årige: N = 483; 57-årige: N = 489; 62-årige: N = 495; 67-årige: N = 656; 72-årige: N = 625; 77-årige: N = 286; 82-årige: N = 145; 87-årige: N = 20

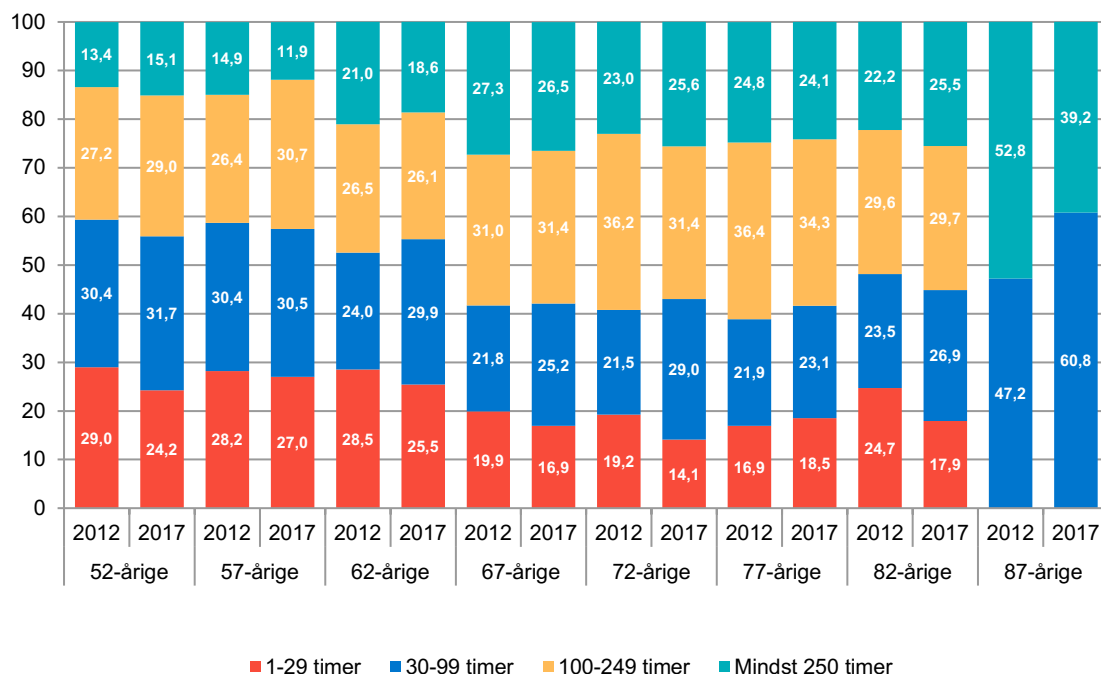
Forskellen i det gennemsnitlige antal timer, der er lagt i frivilligt arbejde inden for det seneste år, mellem undersøgelsesår for hver alder er testet parvis med en t-test. Der er anvendt en grænse for statistisk signifikans på et 5-procents-niveau. For ingen af aldre er der en statistisk signifikant forskel mellem undersøgelsesårene.

Kilde: Ældredatabasens 4. og 5. bølge (hvh. 2012 og 2017).

Langt de fleste respondenter, der har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år, har arbejdet frivilligt relativt få timer, mens få har arbejdet frivilligt mange timer. Det betyder, at fordelingen på antallet af timer er meget "højreskæv" (ej vist). Vi har derfor inddelt det samlede antal timer, der er lagt i frivilligt arbejde inden for det seneste år, i følgende intervaller: '1-29 timer', '30-99 timer', '100-249 timer' og 'Mindst 250 timer'. For de ældste ældre, de 87-årige, har vi imidlertid af diskretionshensyn i både 2012 og 2017 samlet de fire kategorier i to, nemlig i '1-99 timer' og 'Mindst 100 timer'. Når vi nedenfor undersøger antallet af timer, der er lagt i frivilligt arbejde inden for det seneste år, særskilt for køn, har vi helt udeladt de 87-årige af diskretionshensyn.

Fordelingen på antallet af timer, der er lagt i frivilligt arbejde inden for det seneste år, særskilt for alder og undersøgelsesår fremgår af Figur 6.2. Figuren viser først og fremmest, at langt hovedparten af de respondenter, der har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år, samlet set har arbejdet mindre end 250 timer som frivillig inden for det seneste år. Det gælder således mellem 73-88 % af respondenterne på tværs af samtlige kombinationer af alder og undersøgelsesår. Hele 14-30 % har arbejdet 1-29 timer som frivillig det seneste år.

Figur 6.2 Fordelingen på antallet af timer, der er lagt i frivilligt arbejde inden for det seneste år. Særskilt for alder og undersøgelsesår. Respondenter, der har svaret ja til at have udført frivilligt arbejde inden for ét eller flere områder inden for det eneste år, i alderen 52, 57, 62, 67, 72, 77, 82 og 87 år. 2012 og 2017. Procent.

Anm.: For de 87-årige i både 2012 og 2017 er de fire kategorier af diskretionshensyn samlet til to kategorier, nemlig i '1-99 timer' (blå) og 'Mindst 100 timer' (turkis).

2012: 52-årige: N = 507; 57-årige: N = 542; 62-årige: N = 533; 67-årige: N = 638; 72-årige: N = 395; 77-årige: N = 242; 82-årige: N = 81; 87-årige: N = 19

2017: 52-årige: N = 483; 57-årige: N = 489; 62-årige: N = 495; 67-årige: N = 656; 72-årige: N = 625; 77-årige: N = 286; 82-årige: N = 145; 87-årige: N = 20

Forskellen i fordelingen på antallet af timer, der er lagt i frivilligt arbejde inden for det seneste år, mellem undersøgelsesår for hver alder er testet parvis med en χ^2 -test. Der er anvendt en grænse for statistisk signifikans på et 5-procents-niveau. 72-årige: forskellen mellem 2012 og 2017 er statistisk signifikant. For de øvrige aldre er der ikke statistisk signifikant forskel mellem undersøgelsesårene.

Kilde: Ældredatabasens 4. og 5. bølge (hvv. 2012 og 2017).

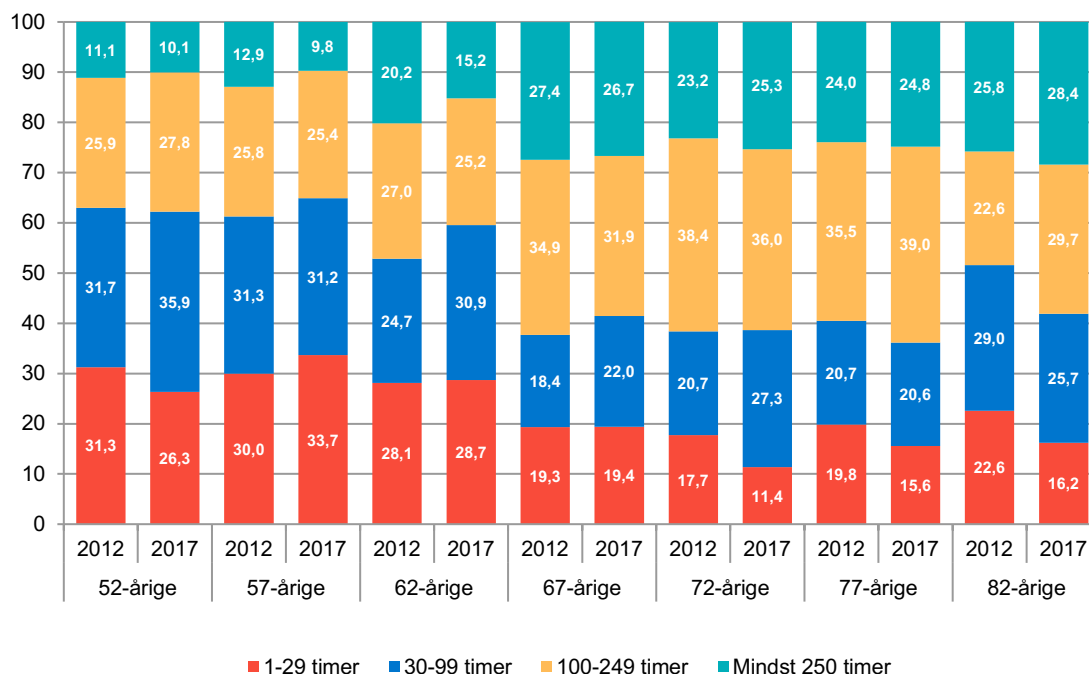
Ser vi på Figur 6.2 i et udviklingsperspektiv, viser den, at fordelingen på antallet af timer, der er lagt i frivilligt arbejde inden for det seneste år, ikke har ændret sig særligt meget mellem 2012 og 2017 på tværs af aldersgrupper. Det er således kun for de 72-årige, at forskellen i fordelingen er statistisk signifikant mellem 2012 og 2017, men mønsteret er ikke entydigt i retning af flere timer i 2017. I 2017 har de 72-årige således sjældnere arbejdet 1-29 og 100-249 timer (hhv. 14 og 31 % mod hhv. 19 og 36 % i 2012), mens de oftere har arbejdet enten 30-99 og mindst 250 timer (hhv. 29 og 26 % mod hhv. 22 og 23 % i 2012). At forskellen i fordelingen på antallet af timer mellem 2012 og 2017 ikke er statistisk signifikant for andre aldersgrupper hænger imidlertid blandt andet sammen med det relativt begrænsede datagrundlag. Mens vi i kapitel 4 fandt, at andelen af frivillige blandt de ældre er steget temmelig markant for de 67-82-årige mellem 2012 og 2017, er der altså sket mindre, når det kommer til intensiteten af det frivillige arbejde, og udviklingen er ikke entydig på tværs af aldersgrupper.

Ser vi i stedet på Figur 6.2 i et tværsnitperspektiv, finder vi, at andelen af de frivillige, der har lagt mindst 100 timer i det frivillige arbejde inden for det seneste år, stiger forholdsvis meget fra før til

efter pensionsalderen (ligesom vi i øvrigt fandt i kapitel 4 med hensyn til andelen, der i det hele taget har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år). Andelen er således noget større blandt de 67-77-årige i både 2012 og 2017 (hhv. mellem 58-61 og 57-58 % i 2012 og 2017) end blandt de yngste ældre, de 52-62-årige (hhv. mellem 40-47 og 43-45 % i 2012 og 2017). Andelen falder igen efter 77-årsalderen, dog ser den ud til at være større blandt de 82-årige end blandt de 52-62-årige, mens dette ikke er tilfældet for de 87-årige.

Ser vi endelig på intensiteten af det frivillige arbejde særskilt for køn, finder vi, jf. en sammenligning af Figur 6.3 og Figur 6.4 nedenfor, at niveauet for antallet af timer, der er lagt i frivilligt arbejde inden for det seneste år, overordnet set ser ud til at være højere for mænd end kvinder blandt de 52-62-årige i både 2012 og 2017, mens det omvendt ser ud til at være højere for kvinder end mænd blandt de 67-72-årige. Blandt de ældste ældre, de 82-87-årige, ser niveauet i 2012 ud til at være højere for kvinder, mens det i 2017 ser ud til at være højere for mænd. Samtidig er det mønster på tværs af aldersgrupper, som vi fandt ovenfor, særligt udtalt blandt kvinder i den forstand, at stigningen i antallet af timer, der er lagt i frivilligt arbejde inden for det seneste år, fra før til efter pensionsalderen er mere udtalt blandt kvinder end mænd. Dette gælder i både 2012 og 2017. Eksempelvis er andelen, der har lagt mindst 100 timer i frivilligt arbejde, for de 67-77-årige kvinders vedkommende mellem 59-64 % i 2017 mod mellem 35-40 % blandt de 52-62-årige kvinder, mens andelen for de 67-77-årige mænd i 2017 er mellem 53-57 % mod mellem 48-49 % blandt de 52-62-årige mænd. Det ser altså ud til, at kvinder er mere positivt påvirket af overgangen til pensionstilværelsen end mænd med hensyn til intensiteten af det frivillige arbejde (ligesom vi i øvrigt fandt i kapitel 4 for andelen, der i det hele taget har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år).

Figur 6.3 Fordelingen på antallet af timer, der er lagt i frivilligt arbejde inden for det seneste år. Særligt for alder og undersøgelsesår. Kvindelige respondenter, der har svaret ja til at have udført frivilligt arbejde inden for ét eller flere områder inden for det eneste år, i alderen 52, 57, 62, 67, 72, 77, 82 og 87 år. 2012 og 2017. Procent.

Anm.: 87-årige er ikke vist af diskretionshensyn.

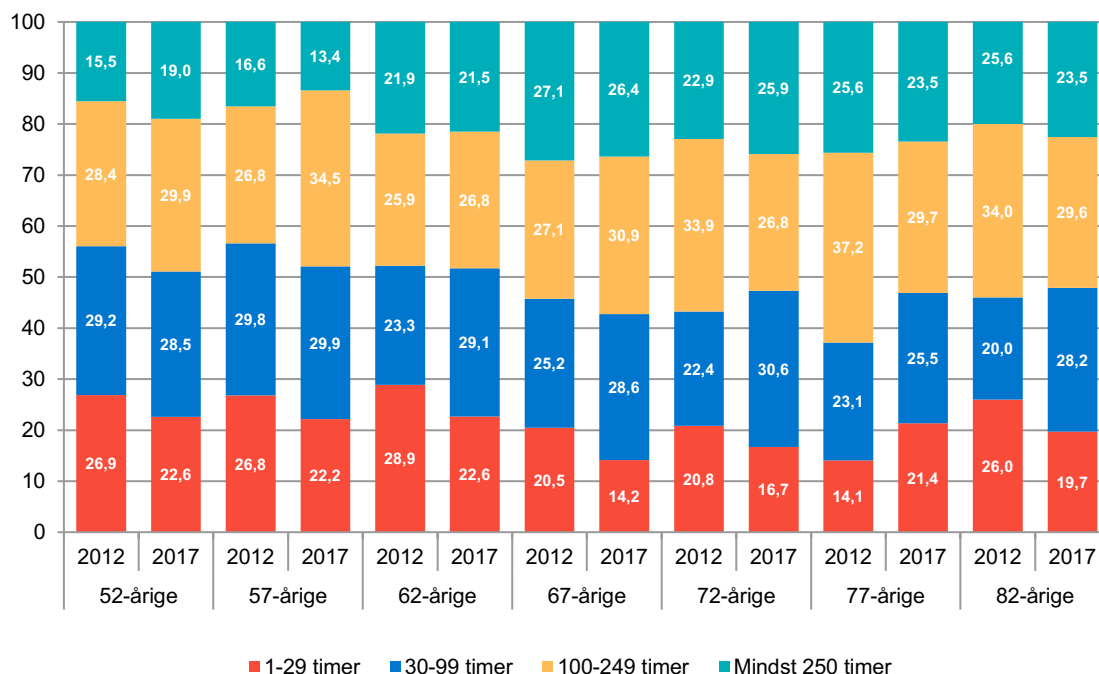
2012: 52-årige: N = 243; 57-årige: N = 240; 62-årige: N = 263; 67-årige: N = 321; 72-årige: N = 203; 77-årige: N = 121; 82-årige: N = 31

2017: 52-årige: N = 209; 57-årige: N = 205; 62-årige: N = 230; 67-årige: N = 345; 72-årige: N = 308; 77-årige: N = 141; 82-årige: N = 74

Forskellen blandt kvinder i fordelingen på antallet af timer, der er lagt i frivilligt arbejde inden for det seneste år, mellem undersøgelsesår for hver alder er testet parvis med en χ^2 -test. Der er anvendt en grænse for statistisk signifikans på et 5-procents-niveau. For ingen af aldrene er der statistisk signifikant forskel mellem undersøgelsesårene.

Kilde: Ældredatabasens 4. og 5. bølge (hvh. 2012 og 2017).

Figur 6.4 Fordelingen på antallet af timer, der er lagt i frivilligt arbejde inden for det seneste år. Særligt for alder og undersøgelsesår. Mandlige respondenter, der har svaret ja til at have udført frivilligt arbejde inden for ét eller flere områder inden for det eneste år, i alderen 52, 57, 62, 67, 72, 77, 82 og 87 år. 2012 og 2017. Procent.

Anm.: 87-årige er ikke vist af diskretionshensyn.

2012: 52-årige: N = 264; 57-årige: N = 302; 62-årige: N = 270; 67-årige: N = 317; 72-årige: N = 192; 77-årige: N = 121; 82-årige: N = 50

2017: 52-årige: N = 274; 57-årige: N = 284; 62-årige: N = 265; 67-årige: N = 311; 72-årige: N = 317; 77-årige: N = 145; 82-årige: N = 71

Forskellen blandt kvinder i fordelingen på antallet af timer, der er lagt i frivilligt arbejde inden for det seneste år, mellem undersøgelsesår for hver alder er testet parvis med en χ^2 -test. Der er anvendt en grænse for statistisk signifikans på et 5-procents-niveau. For ingen af alderne er der statistisk signifikant forskel mellem undersøgelsesårene.

Note: Tekst

Kilde: Ældredatabasens 4. og 5. bølge (hvh. 2012 og 2017)

Ligesom da vi undersøgte udbredelsen af det frivillige arbejde i kapitel 4, ser vi nu på, hvorvidt der over tid *isoleret set* er forskel i antallet af timer, de ældre har lagt i frivilligt arbejde inden for det seneste år. Det gør vi ved hjælp af en "negative binomial regression"-analyse, jf. afsnit 2.2.2. Vi har kun mulighed for at se på udviklingen mellem 2012 og 2017, og analyserne er desuden afgrænset til de respondenter, der har oplyst, at de rent faktisk har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år.

Vi inkluderer, som i den binomiale logistiske regressionsmodel i kapitel 4, foruden undersøgelsesår forhold som alder, køn, civilstand, højeste fuldførte uddannelsesniveau, socioøkonomisk status, hjælp til børn og (sviger)forældre, selv vurderet helbred samt en række oplysninger om kontakt til forskelligt sundhedspersonale og sygehusvæsen. Den afhængige variabel er antallet af timer, der er lagt i frivilligt arbejde inden for det seneste år, blandt de respondenter, som har oplyst at have udført frivilligt arbejde inden for det seneste år.

Det fremgår af Tabel 6.1, at der *isoleret set* ikke er statistisk signifikant forskel i det gennemsnitlige antal timer, der er lagt i frivilligt arbejde inden for det seneste år, mellem 2012 og 2017, hvilket også var den umiddelbare konklusion på baggrund af den simple, deskriptive analyse i Figur 6.2, om end antallet af timer tenderer mod at være lidt mindre i 2012 end i 2017. Regressionskoefficienten til dummy'en for undersøgelsesåret 2012 (2017 er referencekategorien) er således svagt negativ (-0,0528, og IRR er under 1, nemlig 0,9486) men ikke statistisk signifikant.

Det fremgår desuden af Tabel 6.1, at set i forhold til de 67-årige (referencekategorien) lader det til, at samtlige øvrige aldersgrupper *isoleret set* har lagt færre timer i frivilligt arbejde inden for det seneste år, hvilket allerede blev indikeret i Figur 6.2 ovenfor. Det er imidlertid kun for de yngste og ældste ældre, de 52-, 82- og 87-97-årige, at det gennemsnitlige antal timer er statistisk signifikant mindre sammenlignet med de 67-årige. Det gennemsnitlige antal timer er særligt lavt for de 87-97-årige. IRR for de 87-97-årige er således 0,6068 og stærkt statistisk signifikant. Dette betyder, at antallet af timer, der er lagt i frivilligt arbejde inden for det seneste år, *isoleret set* er mindre for de 87-97-årige end for de 67-årige med en faktor 0,6068.

Som det ligeledes blev indikeret gennem en sammenligning af Figur 6.3 og Figur 6.4, har mænd *isoleret set* lagt flere timer i frivilligt arbejde inden for det seneste år end kvinder. IRR for kvinder er således 0,8630 og stærkt statistisk signifikant.

De 67-årige respondenter og de mandlige respondenter udfører altså *isoleret set* ikke blot oftere frivilligt arbejde end respondenterne i de øvrige undersøgte aldersgrupper og de kvindelige respondenter, jf. kapitel 4, det er ligeledes dem, der lægger flest timer i frivilligt arbejde. Det samme gælder det at være enke/enkemand set i forhold til at være gift/i registreret partnerskab (referencekategorien). Der er dog også forhold, der *isoleret set* ikke har betydning for antallet af timer, der er lagt i frivilligt arbejde, som omvendt havde betydning for at have udført frivilligt arbejde i det hele taget. Der er, jf. Tabel 6.1, eksempelvis ikke nogen positiv sammenhæng mellem det at have en videregående uddannelse og antallet af timer, der er lagt i frivilligt arbejde. Her er det kun en gymnasial uddannelse, der giver anledning til et statistisk signifikant højere antal timer, sammenlignet med det at have en erhvervsuddannelse (referencekategorien) med en faktor 1,2690. Det at have hjulpet egne børn og (sviger)forældre med én eller flere dagligdags aktiviteter inden for den seneste måned har heller ikke umiddelbart betydning. Det samme gælder det at være blevet diagnosticeret med en psykisk lidelse i forbindelse med kontakt med psykiatrien og selvvrurderet helbred. Vi finder ligefrem, at det, at man synes, man har et dårligere helbred i forhold til de flestes, *isoleret set* giver anledning til et statistisk signifikant højere antal timer med en faktor 1,1908 sammenlignet med, hvis man synes, man har et selvvrurderet helbred som de flestes (referencekategorien).

Omvendt finder vi *isoleret set* en statistisk signifikant negativ sammenhæng mellem henholdsvis det at have haft kontakt til en psykolog inden for det seneste år og antallet af indlæggelsesdage i forbindelse med kontakt med psykiatrien på den ene side og antallet af timer, der er lagt i frivilligt arbejde inden for det seneste år, på den anden (IRR er henholdsvis 0,6470 og 0,9665). Det samme gælder det at være på arbejdsmarkedet sammenlignet med at være holdt helt op på arbejdsmarkedet (IRR er 0,6604). At være gået på pension giver altså måske ikke så overraskende anledning til, at man lægger flere timer i frivilligt arbejde.

Tabel 6.1 Regressionskoefficienter og "incidence rate ratios" (IRRs) på baggrund af "negative binomial regression", der estimerer antallet af timer, der er lagt i frivilligt arbejde inden for det seneste år. Respondenter, der har svaret ja til at have udført frivilligt arbejde inden for ét eller flere områder inden for det eneste år, i 2012 og 2017. Hovedmodel.

	Koefficient	IRR	Sign.
<i>Undersøgelsesår (reference=2017):</i>			
2012	-0,0528	0,9486	
<i>Alder (reference=67 år):</i>			
52 år	-0,1913	0,8259	*
57 år	-0,1379	0,8712	
62 år	-0,0941	0,9102	
72 år	-0,0657	0,9364	
77 år	-0,0933	0,9109	
82 år	-0,2131	0,8081	*
87-97 år	-0,4996	0,6068	***
<i>Køn (reference=mand):</i>			
Kvinde	-0,1473	0,8630	***
<i>Civilstand (reference=gift/i registreret partnerskab¹):</i>			
Separeret/fraskilt	0,1437	1,1545	*
Enke/enkemand	0,1438	1,1546	*
Aldrig gift	0,0061	1,006	
<i>Højeste fuldførte uddannelsesniveau (reference=erhvervsuddannelse):</i>			
Grundskole	-0,0550	0,9465	
Gymnasial uddannelse	0,2382	1,2690	*
Kort videregående uddannelse	0,1623	1,1762	
Mellemlang videregående uddannelse inkl. bachelor	0,0481	1,0493	
Lang videregående uddannelse inkl. ph.d.	-0,0282	0,9722	
Uoplyst	0,1792	1,1963	
<i>Socioøkonomisk status (reference= Holdt helt op på arbejdsmarkedet (pensionist)²):</i>			
På arbejdsmarkedet	-0,4149	0,6604	***
Midlertidigt holdt op på arbejdsmarkedet	-0,0701	0,9323	
<i>Har hjulpet børn inden for det seneste år³ (reference=nej)</i>			
Ja	-0,0358	0,9648	
<i>Har hjulpet forældre og/eller svigerforældre inden for det seneste år⁴ (reference=nej)</i>			
Ja	0,0639	1,0657	
<i>Selv vurderet helbred (reference=godt/meget godt):</i>			
Nogenlunde	-0,0056	0,9944	
Dårligt/Meget dårligt	-0,2267	0,7972	
<i>Relativt selv vurderet helbred (reference=som de flestes)</i>			
Bedre	0,0405	1,0414	
Dårligere	0,1746	1,1908	*
Ved ikke	0,1187	1,1260	
<i>Kontakt til alment praktiserende læge i indeværende år (reference=ja)</i>			
Nej	-0,0378	0,9629	
<i>Kontakt til speciallæge i indeværende år (reference=nej)</i>			
Ja	-0,0716	0,9309	

	Koefficient	IRR	Sign.
<i>Kontakt til fysioterapeut i indeværende år (reference=nej)</i>			
Ja	0,0349	1,0355	
<i>Kontakt til psykolog i indeværende år (reference=nej)</i>			
Ja	-0,4355	0,6470	***
<i>Antal diagnoser ifm. kontakt med sygehus i indeværende år</i>			
	-0,0060	0,9940	
<i>Antal indlæggelses-/sengedage ifm. kontakt med sygehus i indeværende år</i>			
	-0,0009	0,9991	
<i>Diagnose(r) for fysisk sygdom ifm. kontakt med sygehus i indeværende år (reference=ja)</i>			
Nej	-0,0475	0,9536	
<i>Diagnose(r) for psykisk lidelse ifm. kontakt med psykiatrien i indeværende år (reference=nej)</i>			
Ja	0,1715	1,1871	
<i>Antal indlæggelses-/sengedage ifm. kontakt med psykiatrien i indeværende år</i>			
	-0,0341	0,9665	***
Konstant	5,4647	236,21	***

Anm.: N = 6.203

* = signifikant på et 5-procents-niveau, ** = signifikant på et 1-procents-niveau og *** = signifikant på et 0,1-procents-niveau

Note: ¹ Registreret partnerskab svarer til samlevende.

² Inkluderer ganske få respondenter, der har svaret, at de aldrig har været på arbejdsmarkedet

³ Inkluderer hjælp til a) rengøring, vask, indkøb eller madlavning, b) at vedligeholde bolig eller have, c) at ordne pengesager eller henvendelse til og fra offentlige myndigheder, d) at komme til undersøgelse, behandling o.lign. og/eller e) at komme udendørs, på besøg eller til fritidsaktiviteter.

⁴ Inkluderer hjælp til a) rengøring, vask, indkøb eller madlavning, b) at vedligeholde bolig eller have og/eller c) at passe børnebørn.

Kilde: Ældredatabasens 4. og 5. bølge (hvv. 2012 og 2017).

Vi har også undersøgt, om sammenhængen mellem karakteristikaene og antallet af timer, der er lagt i frivilligt arbejde, ændrer sig afhængigt af undersøgelsesåret. Til dette formål har vi foretaget en regression som ovenfor men derudover inkluderet interaktioner mellem variablen for hvert karakteristikum og variablen for undersøgelsesår. Det viser sig, at det kun er interaktionen 'Enke/enkemand×2012', der er svagt statistisk signifikant (ej vist). Regressionskoefficienten er -0,2065, hvilket skal fortolkes således, at den positive sammenhæng, vi fandt i hovedmodellen, jf. Tabel 6.1, mellem det at være enke/enkemand og antallet af timer, der er lagt i frivilligt arbejde, var mindre udtalt i 2012 end i 2017.

7 Opsamling og konklusion

Tidligere danske undersøgelser har vist, at andelen af frivillige i yngre og midaldrende aldersgrupper er faldende, samtidigt som andelen af frivillige i de ældre aldersgrupper er stigende (Fridberg & Skov Henriksen, 2014). Vores rapport finder tilsvarende tendens. Blandt de yngste ældre, de 52-årige, er andelen, der har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år, blevet mindre mellem 1997 og henholdsvis 2012 og 2017. For de 57-62-årige er der stort set ingen forskel over tid. Knap en tredjedel havde udført frivilligt arbejde inden for det seneste år i 1997, 2012 og 2017.

Det ser imidlertid markant anderledes ud for de 67-77-årige, for hvem der ses en påfaldende stigning i andelen, der har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år. Samlet set er stigningen fra 1997 til 2017 omkring 10 procentpoint, svarende til mellem 28 % for de 67-årige og 43 % for de 77-årige. Især er andelen af ældre, der er frivillige på det sociale område, vokset. Herudover viser analyserne, at det primært er de mere ressourcestærke ældre, der udfører frivilligt arbejde. For eksempel er der en positiv sammenhæng mellem at have udført frivilligt arbejde inden for det seneste år og at have en videregående uddannelse, at have et selv vurderet helbred, som er bedre end de flestes, og at have hjulpet egne børn og (sviger)forældre med en eller flere dagligdags aktiviteter inden for den seneste måned. Generelt er andelen, der har udført frivilligt arbejde inden for det seneste år, lidt højere blandt mænd end kvinder.

Hvordan kan vi forklare den markante stigning i andelen af frivillige 67-77-årige over de seneste 20 år?

En mulig forklaring er den store vækst i andelen af ressourcestærke ældre. En større andel af 67-77-årige har et godt helbred (Siren & Rode Larsen, 2018), hvilket sandsynligvis har ført til, at flere borgere i denne aldersgruppe har mulighed for og lyst til at leve et mere aktivt liv sammenholdt med tidligere generationer. Derudover er andelen af ældre borgere med en videregående uddannelse vokset. Tidligere forskning har vist en positiv sammenhæng mellem henholdsvis godt helbred og et højt uddannelsesniveau og frivillighed. Vi finder, som nævnt, de samme sammenhænge i vores undersøgelse.

En anden mulig forklaring er det stigende antal af ældre, der er medlemmer i ældreorganisationer. Ældreorganisationerne arbejder ofte aktivt med at engagere sine medlemmer i frivilligt arbejde, blandt andet fordi tanken er, at både de yngre og/eller mere ressourcestærke medlemmer som udfører det frivillige arbejde, og de ældre og/eller mere ressourcesvage medlemmer, som er modtagere af de frivilliges arbejde, får gavn af aktiviteterne. For eksempel engagerer Danmarks største ældreorganisation, Ældre Sagen, over 19.000 frivillige, og antallet er voksende (Ældre Sagen 2017). Derudover har flere danske kommuner et øget fokus på at oparbejde et samarbejde med frivilligorganisationer (Hjære & Dam Jørgensen, 2017). Det øgede fokus på frivillige ældre i både kommuner og ældreorganisationer bidrager sandsynligvis også til stigningen i andelen af frivillige ældre overordnet set og til stigningen på det sociale område i særdeleshed.

Hvilke implikationer har vores resultater for udviklingen i det frivillige arbejde blandt ældre i fremtiden? Fremtidens ældre vil i gennemsnit være endnu mere veluddannede end nutidens ældre, hvilket kan forventes at trække i retning af flere frivillige. Til gengæld vil den stigende folkepensionsalder sandsynligvis skubbe fremtidens ældre i en retning af mere formelt i stedet for mere uformelt (frivilligt) arbejde. Da det frivillige arbejde er størst i gruppen, der har forladt arbejdsmarkedet, er det sandsynligt, at en stigning i tilbagetrækningsalderen fører til en mindsning i andelen af frivillige ældre i fremtiden – i hvert fald blandt personer i slut 60'erne.

Derudover har nutidens ældre en historik af frivilligt arbejde, det vil sige, at de i høj grad har været frivillige som midaldrende. Tidligere forskning har vist, at personer, der udfører frivilligt arbejde i voksenalderen, ofte bliver ved med at udføre frivilligt arbejde i pensionisttilværelsen (Mutchler, Burr & Caro, 2003; Hank & Erlinghagen, 2010). Faldet i andelen af frivillige blandt de yngste ældre, som vi observerer, og som andre studier har fundet for yngre årgange (Fridberg & Henriksen, 2014), kan dermed forventes at føre til et fald i andelen af frivillige ældre i fremtiden.

Resultaterne i denne rapport indikerer dermed, at den stærke vækst i andelen af frivillige i 67-77-årsalderen, som vi kan se fra 1997 til 2017, sandsynligvis kommer til at aftage – i hvert fald for den yngre del af aldersgruppen. Det er dog muligt, at vi kommer til at se en stigning i andelen af frivillige i de højere aldersgrupper, fx 82-87-årige. For disse årgange har vi kun resultater fra 2012 og 2017, men disse resultater indikerer markante stigninger i andelen af frivillige mellem disse to år (selv om resultaterne for de 87-årige er behæftede med usikkerhed grundet forholdsvis få observationer). Hvis den forventede positive udvikling i helbred og levealder bliver ved, er det muligt, at denne aldersgruppe har et stort potentiale i forhold til frivilligt arbejde i fremtiden.

Litteratur

- Børne- og Socialministeriet (2017): *Strategi for et stærkere civilsamfund*. København: Børne- og Socialministeriet – <http://socialministeriet.dk/media/19014/strategi-for-et-staerkere-civilsamfund.pdf> (besøgt 2018-10-12).
- Dury, S., L. De Donder, N. De Witte, T. Buffel, W. Jacquet & D. Verté (2015): To Volunteer or Not: The Influence of Individual Characteristics, Resources and Social Factors on the Likelihood of Volunteering by Older Adults. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, Vol. 44, No. 6, pp. 1107-1128.
- Ehlers, A., Naegele, G., & Reichert, M. (2011): *Volunteering by older people in the EU. The European foundation for the improvement of living and working conditions*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. doi:10.2806/1748.
- Erlinghagen, M., & K. Hank (2006): The participation of older Europeans in volunteer work. *Ageing and Society*, Vol. 26, No. 4, pp. 567-584.
- Fernández-Ballesteros, R., M.D. Zamarrón, J. Díez-Nicolás, M.D. López-Bravo, M.Á. Molina & R. Schettini (2011): Productivity in Old Age. *Research on Aging*, Vol. 33, No. 2, pp. 205-226.
- Fridberg, T. & L.S. Henriksen (2014): *Udviklingen i frivilligt arbejde 2004-2012*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 14:09 (SFI-rapport).
- Hank, K., & M. Erlinghagen, M. (2010): Dynamics of volunteering in older Europeans. *Gerontologist*, Vol. 50, No. 2, pp. 170–178.
- Hjære, M. & H.E. Dam Jørgensen (2017): *Tal om kommuner og frivillighed: Analyse af kommunernes engagement og samarbejde på det frivillige velfærdsområde*. Odense: Center for Frivilligt Socialt Arbejde – https://frivillighed.dk/files/media/images/2017_kommuneundersogelse/tal_om_kommuner_og_frivillighed_baggrundsrapport_nov17_002.pdf (besøgt 2018-10-17).
- Kjær, A.A., M.H. Poulsen & A. Siren (2016): *Respons og bortfald i ældredatabasen*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd (SFI-notat).
- Kjær, A.A., A. Siren, M. Seestedt, T. Fridberg & F. Casier (2018): *Cohort Profile: The Danish Longitudinal Study of Ageing (DLSA)*. (Forthcoming report).
- Lauritzen, H.L., R.N. Brüner, P. Thomsen & M. Wüst (2012): *Ældres ressourcer og behov: Status og udvikling på baggrund af Ældredatabasen*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 12:25 (SFI-rapport).
- Lauritzen, H.H. (2014): *Ældres ressourcer og behov i perioden 1997-2012: Nyeste viden på baggrund af Ældredatabasen*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 14:10 (SFI-rapport).
- Mutchler, J.E., J.A. Burr & F.G. Caro (2003): From Paid Worker to Volunteer: Leaving the Paid Workforce and Volunteering in Later Life, *Social Forces*. Vol. 81, No. 4, pp. 1267-1293.
- Principi, A., J. Schippers, G. Naegele, M. Di Rosa & G. Lamura (2016): Understanding the link between older volunteers' resources and motivation to volunteer. *Educational Gerontology*, Vol. 42, No. 2, pp. 144-158.

Salamon, L.M., S.W. Sokolowski & R. List (2003): *Global Civil Society: An Overview*. Baltimore: The John Hopkins University.

Siren, A. & M. Rode Larsen (2018): *Ældres helbred, funktionsevne og livsstil: Analyser på baggrund af Ældredatabasens 5. bølge samt udviklingen mellem 1. og 5. bølge 1997-2017*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Ældre sagen (2017): *19.000 frivillige hjælper hele Danmark*. København: Ældre sagen – https://issuu.com/aldresagen/docs/19000_frivillige_hj__lper_hele_danm (besøgt 2018-10-12).

Bilag 1 Fordeling af respondenter

Tabel B.1 Respondenter fordelt efter undersøgelsesår, alder, køn, civilstand, højeste fuldførte uddannelsesniveau, socioøkonomisk status, hvorvidt de har hjulpet børn eller (sviger)forældre, selv vurderet helbred, kontakt til sundhedspersonale og sygehusvæsen. Særskilt for om de *har* eller *ikke har* udført frivilligt arbejde (benævnt hhv. frivillig og ej frivillig) inden for det seneste år. Respondenter i 1997, 2012 og 2017. Procent.

	Frivillig	Ej frivillig	Sign.
Undersøgelsesår:			
2017	40,7	38,3	
2012	38,1	38,7	
1997	21,3	23,0	
I alt	100,1	100,0	***
Alder:			
52 år	19,7	17,2	
57 år	17,2	17,1	
62 år	16,4	17,1	
67 år	19,1	15,9	
72 år	15,2	13,1	
77 år	8,3	10,3	
82 år	2,9	5,2	
87 år	1,1	3,0	
92 år	0,2	1,0	
97 år	0	0,1	
I alt	100,1	100,0	***
Køn:			
Kvinde	47,9	55,2	
Mand	52,1	44,8	
I alt	100,0	100,1	***
Civilstand:			
Gift/i registeret partnerskab	69,5	64,4	
Separeret/fraskilt	12,3	13,4	
Enke/enkemand	11,7	14,5	
Aldrig gift	6,4	7,7	
I alt	99,9	100,0	***
Højeste fuldførte uddannelsesniveau:			
Grundskole	24,3	32,6	
Gymnasial uddannelse	2,6	2,4	
Erhvervsuddannelse	37,6	35,8	
Kort videregående uddannelse	4,0	3,0	
Mellemlang videregående uddannelse inkl. bachelor	21,2	15,9	
Lang videregående uddannelse inkl. ph.d.	8,2	5,7	
Uoplyst	2,2	4,5	
I alt	100,1	99,9	***

	Frivillig	Ej frivillig	Sign.
<i>Socioøkonomisk status:</i>			
På arbejdsmarkedet	51,6	56,5	
Midlertidigt holdt op på arbejdsmarkedet	1,3	1,7	
Holdt helt op på arbejdsmarkedet (pensionist) ¹	47,1	41,8	
I alt	100,0	100,0	***
<i>Har hjulpet egne børn inden for den seneste måned:²</i>			
Ja	44,8	37,6	
Nej	55,2	62,4	
I alt	100,0	100,0	***
<i>Har hjulpet egne forældre og/eller svigerforældre inden for den seneste måned:³</i>			
Ja	23,8	18,7	
Nej	76,2	81,3	
I alt	100,0	100,0	***
<i>Selvvurderet helbred:</i>			
Godt/meget godt	77,7	65,9	
Nogenlunde	18,7	25,3	
Dårligt/Meget dårligt	3,5	8,7	
I alt	99,9	99,9	***
<i>Relativt selvvurderet helbred:</i>			
Bedre	42,6	34,9	
Som de flestes	46,0	47,5	
Dårligere	9,5	14,4	
Ved ikke	1,9	3,2	
I alt	100,0	100,0	***
<i>Kontakt til alment praktiserende læge inden for det seneste år:</i>			
Ja	88,2	89,5	
Nej	11,8	11,5	
I alt	100,0	100,0	**
<i>Kontakt til speciallæge inden for det seneste år:</i>			
Ja	40,0	41,7	
Nej	60,0	58,3	
I alt	100,0	100,0	*
<i>Kontakt til fysioterapeut inden for det seneste år:</i>			
Ja	20,4	18,8	
Nej	79,6	81,2	
I alt	100,0	100,0	**
<i>Kontakt til psykolog inden for det seneste år:</i>			
Ja	0,9	0,8	
Nej	99,1	99,3	
I alt	100,0	100,1	
<i>Antal diagnoser ifm. kontakt med sygehus inden for det seneste år</i>	1,49	1,76	***
<i>Antal indlæggelses-/sengedage ifm. kontakt med sygehus inden for det seneste år</i>	0,6	1,1	***

	Frivillig	Ej frivillig	Sign.
<i>Diagnose(r) for fysisk sygdom ifm. kontakt med sygehus inden for det seneste år:</i>			
Ja	31,8	34,3	
Nej	68,2	65,7	
I alt	100,0	100,0	***
<i>Diagnose(r) for psykisk lidelse ifm. kontakt med psykiatrien inden for det seneste år:</i>			
Ja	0,6	1,3	
Nej	99,4	98,7	
I alt	100,0	100,0	***
<i>Antal indlæggelses-/sengedage ifm. kontakt med psykiatrien inden for det seneste år</i>	<0,1	0,1	*

Anm.: Frivillig: N = 8.002-8.076; Ej frivillig: N = 17.228-17.685 afhængigt af variabel

Procentandelene summer ikke alle steder til 100,0 på grund af afrunding.

* = signifikant på et 5-procents-niveau, ** = signifikant på et 1-procents-niveau og *** = signifikant på et 0,1-procents-niveau

Note: ¹ Inkluderer ganske få respondenter, der har svaret, at de aldrig har været på arbejdsmarkedet.

² Inkluderer hjælp til a) rengøring, vask, indkøb eller madlavning, b) at vedligeholde bolig eller have, c) at ordne pengesager eller henvendelse til og fra offentlige myndigheder, d) at komme til undersøgelse, behandling o.l. og/eller e) at komme udendørs, på besøg eller til fritidsaktiviteter.

³ Inkluderer hjælp til a) rengøring, vask, indkøb eller madlavning, b) at vedligeholde bolig eller have og/eller c) at passe børnebørn.

Kilde: Ældredatabasens 1., 4. og 5. bølge (hvv. 1997, 2012 og 2017).

**VIDEN I
VELFÆRD**

DET NATIONALE FORSKNINGS-
OG ANALYSECENTER FOR VELFÆRD